

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

MONIKULTTUURINEN LASTENORKESTERI TEMPO – ILOA ELÄMÄÄN MUSIIKISTA

Musiikkiharrastuksen merkitys maahanmuuttajataustaisten lasten
ja nuorten elämälle heitä opettavien pedagogien näkökulmasta

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiikki- ja draamainstituutti
Musiikin ala
Instrumenttiopetus
Opinnäytetyö
kevät 2013
Annika Kariuki

Lahden ammattikorkeakoulu
Musiikkipedagogin koulutusohjelma

KARIUKI, ANNIKA: MONIKULTTUURINEN LASTENORKESTERI
TEMPO – ILOA ELÄMÄÄN MUSIIKISTA

Musiikkiharrastuksen merkitys
maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten elämälle
heitä ohjaavien pedagogien näkökulmasta

Instrumenttiopetuksen opinnäytetyö, 37 sivua

Kevät 2013

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisia vaikutuksia musiikkiharrastuksella voi olla maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten elämälle ja miten heitä ohjaavat pedagogit kokevat työnsä ja sen merkityksen. Opinnäytetyöni tarkastelun kohteena on erityisesti Vantaan Kytöpuiston koululla toimiva monikulttuurinen lastenorkesteri Tempo, sen ohjaajat ja musiikkia harrastavia lapsia opettava luokanopettaja.

Opinnäytetyöni alkuosa käsittelee Suomessa asuvia maahanmuuttajia, heidän kotoutumistaan ja harrastuksiaan. Tässä osiossa selvitän suomalaisen tutkimustiedon avulla, miten maahanmuuttajat ovat löytäneet harrastusten, erityisesti kulttuuriharrastusten ja -toiminnan, pariin Suomessa, ja ovatko harrastukset lisänneet heidän hyvinvointiaan, parantaneet heidän kotoutumistaan tai auttaneet heitä luomaan sosiaalisia kontakteja ja saamaan ystäviä. Osion lopussa pohdin tutkimustiedon avulla, mitä haasteita maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten ohjaamiseen saattaa liittyä ja miten pedagogin tulisi kohdata nämä haasteet.

Opinnäytetyöni keskiössä on monikulttuurinen lastenorkesteri Tempo. Kolmannessa luvussa käsittelen Tempo-orkesterin syntyhistoriaa ja sen vaikutuksia orkesterissa soittaviin lapsiin. Osio sisältää myös maahanmuuttajataustaisia lapsia ohjaavien pedagogien haastattelut, joissa he kertovat kokemuksistaan maahanmuuttajataustaisten lasten parissa työskentelystä ja siitä, miten he näkevät musiikkiharrastuksen vaikuttavan lasten elämään.

Tämän opinnäytetyön perusteella olen vakuuttunut siitä, että musiikkiharrastus ja harrastaminen ylipäätään voi lisätä merkittävästi maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten hyvinvointia, tukea heidän kotoutumistaan, auttaa heitä luomaan sosiaalisia kontakteja ja saamaan ystäviä. Maahanmuuttajiin kohdistettua harrastustoimintaa tulisi vain olla enemmän tarjolla, ja harrastusmahdollisuuksista tulisi tiedottaa paremmin. Lisäksi maahanmuuttajien yhdistysten ja kulttuurilaitosten tulisi tehdä enemmän yhteistyötä.

Asiasanat: maahanmuuttajataustainen, kotoutuminen, musiikkiharrastus, vapaa-aika, orkesteri, lastenorkesteri, musiikkipedagogiikka

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in music pedagogy

KARIUKI, ANNIKA: MULTICULTURAL CHILDREN'S ORCHESTRA
                                 TEMPO – JOY TO LIFE THROUGH MUSIC

Effects of music as a hobby on the life of immigrant
children and young people: from the perspective of
educators who guide them.

Bachelor's Thesis in instrumental education, 37 pages

Spring 2013

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate effects of music as a hobby on immigrant children and young people, how the educators who guide them experience their work and its importance. The research for this thesis was done at the multicultural children's orchestra Tempo in Kytöpuisto school of Vantaa. The orchestra directors and an educational class teacher of musically gifted children were interviewed for this research.

The first part of the thesis deals with immigrants living in Finland, their integration and interests. This section explains how immigrants have found hobbies, especially cultural hobbies and activities in Finland. It also reveals whether the hobbies have increased their well-being, improved their social integration, or helped them to establish social contacts and make friends. At the end of the section I reflect what type of challenges a teacher might face with immigrant children and young people, and how the pedagogue should tackle these challenges.

This thesis focuses on the multicultural children's orchestra Tempo. The third section discusses the Tempo Orchestra, its legislative history and its impact on children who play in the orchestra. This section also includes the interviews of the educators who guide immigrant children. The educators discuss their experiences working with immigrant children, and how they see the musical interests affect the lives of children.

Based on this thesis, the author is convinced that music hobby and hobbies in general can significantly increase well-being of immigrant children and youth, support their integration, help them to create social contacts and gain friends. Recreational activities targeting immigrants should be increased and better advertised. In addition, immigrant associations and cultural institutions should increase their cooperation.

Key words: immigrant background, integration, music hobby, free time. orchestra, children's orchestra, music pedagogy

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA	3
2.1	Erilaisia maahanmuuttajia	3
2.2	Maahanmuuttajien kotoutuminen	7
2.3	Vapaa-ajan ja kulttuurisen etäisyyden määritelmä	9
2.4	Harrastukset ja vapaa-aika	10
2.4.1	Maahanmuuttajataustaisten aikuisten harrastaminen suhteessa valtaväestöön	10
2.4.2	Monikielisten lasten harrastamisen yhtäläisyydet ja erot	12
2.5	Musiikkiharrastuksen hyvistä vaikutuksista tieteen näkökulmasta	15
2.6	Musiikin ja kulttuuritoiminnan merkitys kotouttavasta näkökulmasta	17
2.7	Ohjeita maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten parissa toimimiseen	18
3	TEMPO-ORKESTERI	21
3.1	Tempo-orkesteri syntyy	21
3.2	Tempo-orkesteri tänä päivänä	23
3.3	Tempo-orkesterin merkitys	23
3.4	Tempo-orkesterin ja -kerhon vetäjien näkemyksiä työstään	24
3.5	Luokanopettajan näkemyksiä työstään maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa	27
4	POHDINTA	31
	LÄHTEET	35

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajat ovat olleet keskustelun aiheena Suomessa jo jonkin aikaa, ja valitettavan usein keskustelu on ollut hyvin negatiivisesti vääristynyttä, jopa rasistista. Monet ovat varmasti huomanneet, miten vihamielisesti maahanmuuttajiin tai tiettyihin maahanmuuttajaryhmiin suhtaudutaan internetissä ja keskustelupalstoilla. Surullista on mielestäni erityisesti se, että rasistiseen kirjoitteluun sortuvat myös jotkut kansanedustajat, mutta he itse vähättelevät asiaa ja sanovat olevansa vain maahanmuuttokriittisiä. Usein tällaisista kirjoituksista paistaa läpi tietämättömyys ja ennakkoluuloisuus, kun maahanmuuton faktoihin ja tutkimustietoon ei viitsitä perehtyä etukäteen.

Maahanmuuttoa ei kuitenkaan voi pysäyttää eikä mielestäni pitäisikään, sillä Suomi tarvitsee tulevaisuudessa maahanmuuttoa, erityisesti työperäistä maahanmuuttoa. Suomen väestö vanhenee, ja lapsia syntyy Suomessa vähemmän menneisiin vuosiin verrattuna. On tosiasia, että ennen pitkää Suomea uhkaa pula sekä hoitoalan ammattilaisista että veronmaksajista suurten ikäluokkien siirtyessä eläkkeelle. Erityisesti tulisi pohtia muun muassa sitä, miten jo täällä asuvien maahanmuuttajien potentiaali saataisiin hyödynnettyä parhaalla mahdollisella tavalla, ja millaisiin toimiin tulisi ryhtyä, jotta kaikki maahanmuuttajat kotoutuisivat ja työllistyisivät tänne entistä nopeammin ja paremmin. Konkreettisten toimien lisäksi myös muutos monien suomalaisten asenteissa ulkomaalaisia kohtaan olisi mielestäni tarpeen.

Itse olen ollut tekemisissä maahanmuuttajien ja eri maiden kansalaisten kanssa koko ikäni. Perheessäni ulkomaalaisiin ja vieraisiin kulttuureihin on aina suhtauduttu avoimesti ja kiinnostuneesti. Lisäksi huomattava määrä sukulaisiani asuu ulkomailla tai on naimisissa ulkomaalaisen kanssa. Myös perheeni ystävä- ja tuttavapiiriin kuuluu paljon ulkomaalaisia ja erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ihmisiä. Perheeni ja sukulaisten avoin suhtautuminen muihin kulttuureihin on näin ollen vaikuttanut myös omiin asenteisiin maahanmuuttajia kohtaan. Mentyäni naimisiin kenialaisen mieheni kanssa olen tutustunut laajemmin Suomessa asuviin kenialaisiin, ja saanut paljon uusia ystäviä. Tälläkin hetkellä huomattava osa ystäväistäni on maahanmuuttajataustaisia. Tavattuani paljon ihmisiä eri maista olen tullut siihen lopputulokseen, että ulkonäöstä, kielestä, ihonväristä tai uskonnosta

riippumatta ihmiset ovat hyvin pitkälti pohjimmiltaan samanlaisia. Tämän huomasi myös opinnäytetyötä tehdessäni.

Mielestäni maahanmuuttajien kotoutumiseen tulisi Suomessa panostaa entistä enemmän, ja siksi päätin pohtia asiaa opinnäytetyössäni. Musiikkipedagogiksi opiskelevana oivalsin, että musiikkiharrastus voisi olla erinomainen keino ehkäistä maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten syrjäytymistä ja toisaalta edistää heidän kotoutumistaan ja hyvinvointiaan. Tässä opinnäytetyössä pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko musiikkiharrastuksella vaikutusta maahanmuuttajataustaisten lasten elämään?
2. Miten maahanmuuttajataustaisia lapsia ohjaavat pedagogit kokevat työnsä ja sen merkityksen?

Tutkin asiaa ottamalla tutkimuskohteeksi Vantaan Koivukylässä toimivan monikulttuurisen lastenorkesteri Tempon, sen opettajat Juha Ahvenaisen ja Inka Puhakan sekä erään luokanopettajan, joka opettaa musiikkia harrastavia maahanmuuttajataustaisia lapsia. Haastattelin kaikkia kolmea opettajaa erikseen. Dokumentoin haastattelut sanelimella, jonka jälkeen litteroin haastattelut yksi kerrallaan. Lopuksi poimin litteroiduista haastatteluista keskeiset teemat opinnäytetyöni tekstiin. Tempo-orkesterin opettajien haastattelut päätin julkaista heidän omilla nimillään, sillä orkesteritoiminnan ainutlaatuisuuden vuoksi heidät olisi ollut helppo jäljittää joka tapauksessa. Kysyin tätä varten heiltä luvan. Luokanopettajaa halusin haastatella nimettömänä.

Haastattelujen lisäksi kävin observeimassa Tempon toimintaa neljästi. Lisäksi keräsin tähän opinnäytetyöhön taustatietoa Suomessa asuvista maahanmuuttajista ja luin tutkimuksia siitä, miten maahanmuuttajat viettävät Suomessa vapaa-aikaansa.

2 MAAHANMUUTTAJAT SUOMESSA

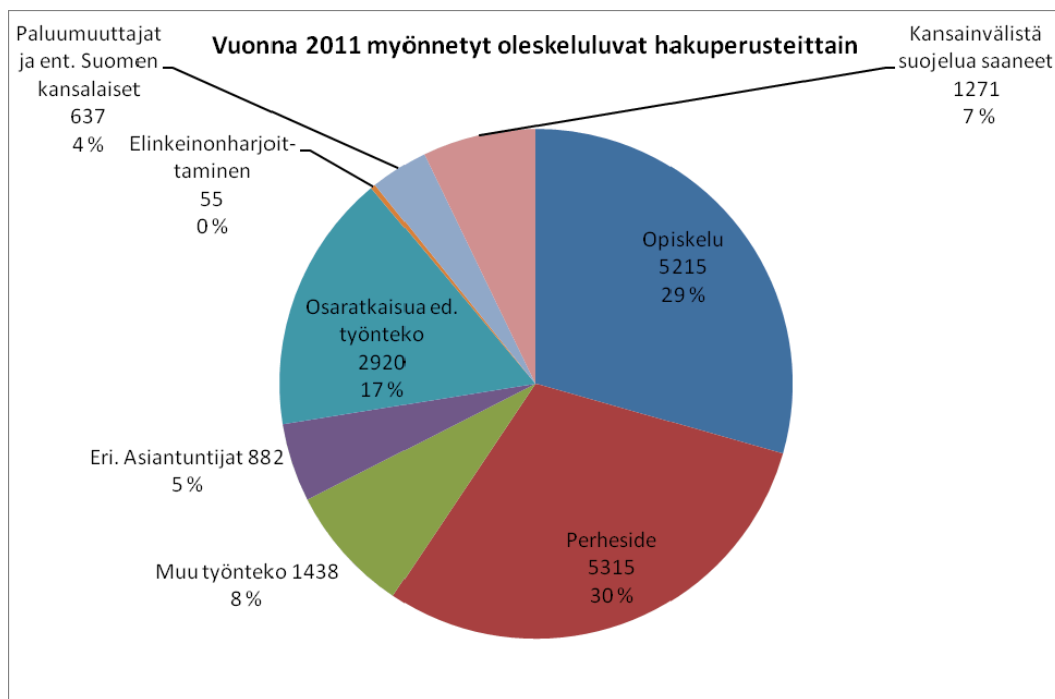
Käsitteenä *maahanmuuttaja* on hyvin laaja, mistä johtuen maahanmuuttajia on vaikea käsitellä yhtenä ryhmänä. Tässä luvussa kerron Suomessa asuvien maahanmuuttajien erilaisista taustoista, maahanmuuton syistä, kotoutumisesta sekä maahanmuuttajien vapaa-ajan harrastuksista.

2.1 Erilaisia maahanmuuttajia

Maahanmuuttajilla tarkoitetaan kaikkia maahan pysyvässä tarkoituksessa muuttaneita henkilöitä, kuten siirtolaisia, paluumuuttajia, pakolaisia ja turvapaikanhakijoita. (Lääkkölä 2008.) *Toisen polven maahanmuuttaja* määritellään puolestaan usein hänen vanhempiansa syntymämaan mukaan. Toisen polven maahanmuuttaja on syntynyt Suomessa, mutta hänen vanhempansa ovat syntyneet ulkomailla. Myös *maahanmuuttaja-* tai *ulkomaalaistaustainen* määritellään yleensä siten, että hänen molemmat vanhempansa ovat niin ikään syntyneet ulkomailla. Hän itse saattaa olla joko ulkomailla tai Suomessa syntynyt. Joidenkin määritelmien mukaan maahanmuuttajataustaisiksi katsotaan myös henkilöt, joiden vanhemmista toinen on syntynyt Suomessa ja toinen ulkomailla. Käsitteenä maahanmuuttajataustainen on siis hyvin laaja. (Tilastokeskus 2012a.)

Maahanmuuton syyt ovat hyvin moninaiset. Kun 1990-luvulla maahanmuutto perustui pääasiassa humanitaarisiin syihin, niin nykyisin Suomeen muutetaan entistä useammin työn, opiskelun tai perhesiteen, kuten avioliiton, perusteella. Maahanmuuttoviraston mukaan vuonna 2011 myönnettyistä ensimmäisistä oleskeluluvista myönnettiin 30 % perhesiteen perusteella, 29 % opiskelijoille, 17 % työntekijöille, 8 % muille työntekijöille, 4 % paluumuuttajille ja entisille Suomen kansalaisille, 7 % humanitaarisista syistä tai kansainvälistä suojelua saaneille ja alle 1 % elinkeinonharjoittajille. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Kuvio 1. Työ- ja elinkeinoministeriön kotouttamisohjelmaan liittyvä tilasto Suomessa oleskelun hakuperusteista 2011.

Suomessa asuvat maahanmuuttajat ovat erittäin heterogeeninen ryhmä, sillä he ovat lähtöisin hyvin monista eri maista ja kulttuuripiireistä. Osa maahanmuuttajista on lähtöisin hyvin samanlaisista olosuhteista ja osa taas sellaisista olosuhteista, jotka poikkeavat olennaisesti Suomen nykyisestä elämänmenosta. Yllättävää on myös se, että samasta lähtömaasta tulleiden lähtökohdat saattavat vaihdella suuresti. Esimerkiksi 1990-luvun alkupuolella Somaliasta Suomeen tulleet turvapaikanhakijat olivat pääasiassa nuoria miehiä, jotka olivat kotoisin kaupungeista, osasivat lukea ja olivat käyneet vähintään peruskoulun omassa maassaan. Myöhemmin perheenyhdistämisen kautta Suomeen muuttaneista somaleista suurin osa oli naisia ja lapsia. Heistä monet olivat lähtöisin maaseudun paimentolaisyhteisöistä, heillä oli koulutusta vähemmän ja heidän luku- ja kirjoitustaitonsa oli keskimäärin heikompi kuin aikaisemmin tulleilla. (Joronen 2009, 20.)

Eri lähtöalueilta tulleiden joukossa on eri suhteissa miehiä ja naisia, enemmän tai vähemmän koulutettuja ja eri-ikäisiä (Joronen 2009, 20). Keskimääräisesti maahanmuuttajaväestö on kuitenkin nuorempaa koko Suomen väestöön verrattuna. Esimerkiksi vuonna 2010 Suomessa asuvista ulkomaan kansalaisista

työikäisiä oli 80 prosenttia, kun suomalaisten vastaava osuus oli 66 prosenttia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Yli puolet maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla. Vuoden 2011 alussa Helsingin väestöstä 11 prosenttia oli vieraskielisiä, kun koko maassa vastaava osuus oli 2,7 prosenttia. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.) Noin puolet vieraskielisestä väestöstä on lähtöisin Suomen naapurimaista, kuten Venäjältä ja Virosta tai muualta Euroopasta, ja loput muista maanosista (Joronen 2009, 20).

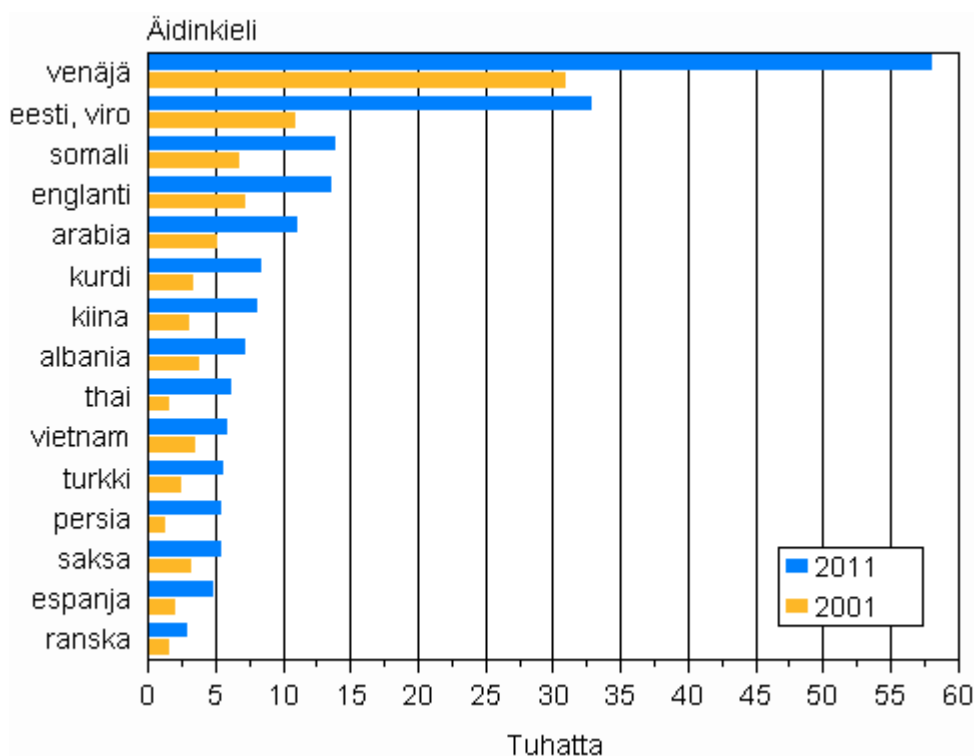
Seuraavalla sivulla olevasta kuviosta nähdään, että myös somalinkieliset ovat englanninkielisten ohella yksi suurimpia vieraskielisiä kieliryhmiä Suomessa. Somaliankielisten suurtaa määrää selittävät varmasti Somaliassa pitkään jatkunut epävakaa tilanne ja levottomuudet, joiden seurauksena monet somalialaiset ovat viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana joutuneet lähtemään pakolaisina muualle.

Huomionarvoista kuviossa on mielestäni myös se, että venäjänkielisiä on Suomessa tällä hetkellä lähes 30 000 enemmän ja vironkielisiäkin yli 20 000 enemmän kuin kymmenen vuotta sitten. Kasvu on ollut siis huomattavaa. Syynä tähän on uskoakseni kielialueiden maantieteellinen läheisyys Suomeen nähden, työpaikkojen tarjonta sekä avioliitot suomalaisten kanssa.

Taulukosta nähdään myös, miten Lähi-idän alueilta ja Pohjois-Afrikasta tulleiden arabiankielisten määrä on kasvanut viimeisen vuosikymmenen aikana. Arabia on vieraskielisistä ryhmistä viidenneksi suurin, heti englannin jälkeen. Kahdentoista puhutuimman kielen joukkoon mahtuvat myös kurdi, turkki ja persia.

Jotta suhteellisuudentaju kuitenkin säilyisi, täytyy huomioida, että suomenkielisten osuus koko väestöstä on edelleen yli 90 prosenttia, ruotsinkielisten osuus 5,4 prosenttia ja venäjänkielisten osuus suurimpana

vieraskielisenä ryhmänä 1,1 prosenttia (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b).

Kuvio 2. Suurimmat vieraskieliset ryhmät vuosina 2001 ja 2011 Tilastokeskuksen mukaan.

Vieraskielisten määrä kasvaa tulevaisuudessa huomattavasti entisestään Suomeen ulkomailta suuntautuvan muuton seurauksena. Kymmenen viime vuoden aikana maassa asuva ulkomaalaisväestö on lähes kaksinkertaistunut: kun vuonna 2000 Suomessa asui noin 92 000 ulkomaalaista, vuonna 2010 ulkomaan kansalaisia oli jo 168 000. Määrän uskotaan kasvavan vuoteen 2020 mennessä noin 330 000 henkeen ja vuoteen 2030 mennessä 500 000 henkeen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Maahanmuuton kiihtyessä on mielestäni perusteltua väittää, että myös maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät haasteet tulevat lisääntymään tulevaisuudessa. Kielen oppiminen, maahanmuuttajien koulutus ja työllistyminen sekä syrjäytymisen ehkäiseminen luovat haasteita maahanmuuttajien kotoutumiselle tällä hetkellä ja tulevaisuudessa. Maahanmuuttajien kotoutumista käsittelemme seuraavassa luvussa.

2.2 Maahanmuuttajien kotoutuminen

Vuoden 2012 alusta lukien maahanmuuttajien kotouttamisesta Suomessa on vastannut työ- ja elinkeinoministeriö. Uusi kotouttamislaki tuli voimaan 1.9.2011. Kotoutumisella tarkoitetaan Suomessa sitä, että maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan omaksuen samalla tietoja, taitoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä osallistumaan elämänmenoon uudessa kotimaassaan. Kotouttamistoimien tavoitteena on, että Suomeen muuttanut henkilö tuntee yhteiskunnalliset oikeutensa ja velvollisuutensa sekä tuntee olevansa suomalaisen yhteiskunnan tervetullut jäsen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012a.)

Jatkuvasti kasvavan maahanmuuton seuraksena Suomen valtio on valmistellut kotouttamisohjelman vuosille 2012–2015, sillä monikulttuurisuus ja -kielisyys ovat tulevaisuudessa yhä suuremmissa määrin osa suomalaista yhteiskuntaa. Kotouttamisohjelman tärkeydestä ja tarpeellisuudesta kertoo myös se, että maahanmuuttajien työttömyysaste on tällä hetkellä kolminkertainen kantaväestöön verrattuna. Työ- ja elinkeinoministeriön arvion mukaan ulkomaan kansalaisten työttömyysaste oli 28,6 % vuoden 2010 lopussa. Maahanmuuttajanuorten syrjäytymisriski on puolestaan jopa viisinkertainen kantaväestöön nähden. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Ohjelman yleisenä tavoitteena on tukea maahanmuuttajien osallisuutta yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Erityisinä painopisteinä ovat maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen, maahanmuuttajalapsen ja -nuoren sekä perheen ja naisten tuki. Maahanmuuttajalasten ja -nuorten osalta tärkeää on kieliopintojen ja koulutuspolkujen sujuvuuden varmistaminen. Arjessa kotoutumista edistetään asunto-, liikunta- ja kulttuuripolitiikalla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Kotouttamisohjelman mukaan myös taiteella, kulttuurilla, liikunnalla ja nuorisotyöllä on merkityksensä maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää kohtaamista kantaväestön kanssa ja erityisesti vuorovaikutuksen onnistumista. Ohjelmassa sanotaan, että esimerkiksi taiteen ja kulttuurin avulla voidaan luoda yhteistoimintaa, joka edistää tätä vuorovaikutusta. Tällä on myös merkitystä maahanmuuttajien oman identiteetin

rakentamisen sekä kielen ja kulttuurin vaalimisen kannalta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Tällä hetkellä maahanmuuttajat ovat tosin väestömääränsä nähden aliedustettuina taiteen ja kulttuurin kentällä johtuen muun muassa siitä, että taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia kotoutumisen tukemisessa ei ole vielä täysin hyödynnetty. Näin ollen valtion kotouttamisohjelman yhtenä tavoitteena on parantaa maahanmuuttajien osallistumista suomalaiseen kulttuuriin sekä yleisönä että tekijöinä. Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaakin avustuksia hankkeille, joiden tavoitteena on maahanmuuttajien kotoutuminen taiteen ja kulttuurin avulla. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012b.)

Kotoutuminen on siis prosessi, johon sisältyy poliittisia, sosiaalisia, taloudellisia ja kulttuurisia puolia. Maahanmuuttajan kannalta oleellista mielestäni kuitenkin on se, miten valtion kotouttamisohjelma toteutuu käytännössä. Monissa muissa Euroopan maissa, kuten Britanniassa, Ranskassa, Saksassa ja Ruotsissa maahanmuuttajien kotouttamisessa ollaan jossain määrin ehkä epäonnistuttu, mikä näkyy muun muassa tiettyjen kaupunginosien levottomuutena (esimerkiksi Ruotsin Malmön Rosengård), rikollisuuden kasvuna, syrjäytymisenä ja työttömyytenä maahanmuuttajien keskuudessa sekä rasismina ja vihapuheina maahanmuuttajia kohtaan ja jopa maahanmuuttajaryhmien kesken. Suomi eroaa edellä mainituista Euroopan maista maahanmuuttajien suhteen esimerkiksi siinä, että Suomeen suuntautuva maahanmuutto on ollut toistaiseksi huomattavasti vähäisempää kuin muualla, jolloin se on ollut myös kontrolloidumpaa.

Suomessa maahanmuuttajiin liittyvät ongelmat eivät ole vielä paisuneet samoihin mittasuhteisiin kuin muualla Euroopassa, mutta maahanmuuton kiihtyessä tulisi mielestäni maahanmuuttajien kotouttamiseen ja työllistymiseen kiinnittää entistä enemmän huomiota ja pohtia erilaisia keinoja edellä mainittujen ongelmien välttämiseksi.

Taiteen, erityisesti musiikin, roolia ei voi vähätellä kotoutumisen edistäjänä. Kuten jo edellä mainittiin, maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttaa useita eri tekijöitä, eikä musiikki voi näin ollen yksin kotouttaa maahanmuuttajia. Musiikin vaikutuksista kotoutumiseen on kuitenkin saatu positiivisia tutkimustuloksia.

Percy Mashaie on tutkinut musiikin merkitystä maahanmuuttajien kotoutumiseen Suomessa ja mainitsee, että taiteen merkitys yleensä maahanmuuttajien kotoutumisväylänä on laajalti tunnustettu ainakin pääkaupunkiseudulla lähes kaikissa asianmukaisissa instituutioissa ja organisaatioissa (Mashaie 2009, 167). Seuraavissa luvuissa käsittelen muun muassa sitä, miten maahanmuuttajat viettävät vapaa-aikaansa ja miten he ovat löytäneet harrastusten, erityisesti kulttuuriharrastusten pariin Suomessa.

2.3 Vapaa-ajan ja kulttuurisen etäisyyden määritelmä

Vapaa-ajan käsite on voimakkaasti kulttuurisidonnainen ilmiö. Aiemmin vallinneissa traditionaalisissa yhteisöissä työaika ja joutilas aika lomittuivat ja sekoittuivat toisiinsa, sillä työ ja muu elämä tapahtuivat pitkälti samoissa tiloissa. Kapitalismin nousun myötä ja palkkatyön noustua vallitsevaksi yhteiskunnallisen työn muodoksi länsimaissa ajasta on tullut niukka resurssi. Sen seurauksena myös vapaa-aika on määrittynyt omaksi alueekseen. Aika on siis yksityistetty talonpoikaisyhteiskunnan hajoamisen myötä, ja yksilö voi hallita ja ohjata elämäänsä miten haluaa. (Joronen 2009, 12.)

Kun tarkasteluun otetaan maahanmuuttajat, vapaa-ajan ja harrastusten määrittäminen saattaa olla heille entistä vaikeampaa. Se, mikä yhdelle voi olla harrastus, saattaa toiselle olla työ ja päinvastoin. Tutkimuksissa vapaa-aika ja harrastukset on tästä syystä useimmiten asetettu vastakkain ansiotyön ja perhe-elämän kanssa yhteisymmärryksen saavuttamiseksi. (Joronen 2009, 58.)

Tarkasteltaessa kulttuuripalveluiden saatavuutta maahanmuuttajataustaisen väestön näkökulmasta on otettava huomioon kulttuurinen etäisyys. Kulttuurisella etäisyydellä tarkoitetaan kulttuurien välistä erilaisuutta esimerkiksi kielen tai uskonnon suhteen. Kulttuurinen etäisyys vaikuttaa muun muassa siihen, miten maahanmuuttajataustainen väestö näkee kulttuurilaitosten tarjonnan, ja toisaalta myös siihen, jääkö maahanmuuttajien oma kulttuuritraditio avautumatta valtaväestölle. (Joronen 2009, 15.)

2.4 Harrastukset ja vapaa-aika

Koulutuksella ja sukupuolella on perinteisesti ollut vaikutus siihen, miten vapaa-ajan harrastuksiin on Suomessa suuntauduttu. Korkeasti koulutetut ja johtavassa asemassa olevat ovat harrastaneet korkeakulttuuria yleisemmin kuin vähemmän koulutetut ja vaatimattomammassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat. Toisaalta taas taideharrastus on ollut yleisempää naisten keskuudessa kuin miesten, vaikka naiset ovat olleet harvemmin korkeassa yhteiskunnallisessa asemassa. Lisäksi suomalaiset arvostavat työolotutkimusten mukaan entistä enemmän vapaa-aikaa ja perhe-elämää suhteessa ansiotyöhön menneisiin vuosiin verrattuna, vaikka elämäntilanteiden keskinäinen tärkeysjärjestys onkin pysynyt samana jo pitkän aikaa. Koti ja perhe-elämä on suurimmalle osalle elämäntilanteista tärkein. Toisena on ansiotyö ja kolmantena vapaa-ajan arvostus. (Joronen 2009, 58–60.)

2.4.1 Maahanmuuttajataustaisten aikuisten harrastaminen suhteessa valtaväestöön

Tilastokeskuksen vuonna 2002 toteuttamassa maahanmuuttajien elinolotutkimuksessa tutkittiin edellä mainittujen elämäntilanteiden merkitystä puolestaan maahanmuuttajien keskuudessa. Tutkimus kohdistui neljään suureen maahanmuuttajaryhmään: venäläisiin, virolaisiin, somalialaisiin ja vietnamilaisiin. Tutkimustuloksia verrattiin työolotutkimuksiin vuosilta 1984–2008 ja pääkaupunkiseudun hyvinvointitutkimukseen vuodelta 2008, joissa kohteena oli kantaväestö. (Joronen 2009, 58–61.)

Tutkimuksessa selvisi, että eri elämäntilanteiden keskinäinen tärkeysjärjestys on hyvin samanlainen kaikilla työllisillä riippumatta heidän maantieteellisestä taustastaan. Myös maahanmuuttajataustaiset pitivät kotia ja perhe-elämää tärkeimpänä, työtä toiseksi tärkeimpänä ja vapaa-ajan harrastuksia kolmanneksi tärkeimpänä elämäntilanteena. Vapaa-ajan harrastusten tärkeäksi kokeminen vaihteli valtaväestön tapaan sukupuolen, iän, elämäntilanteen ja koulutuksen mukaan. Perhe oli naisille keskimäärin tärkeämpi kuin miehille, korkeasti koulutetut ja lapsettomat arvostivat vapaa-ajan harrastuksia enemmän kuin vähemmän koulutetut ja ne, joilla oli lapsia. (Joronen 2009, 61.)

Mielenkiintoista on myös se, että tutkimuksen mukaan somalialaisille miehille sekä työ, perhe että harrastukset olivat keskimäärin tärkeämpiä kuin muille. Lisäksi somalialaisten koulutustasolla ja elämänvaiheella näytti olevan keskimääristä suurempi merkitys arvostusten kannalta. He myös osallistuivat venäläisiä, virolaisia ja vietnamilaisia yleisemmin maahanmuuttajien itse järjestämään vapaa-ajan toimintaan. (Joronen 2009, 183–184.)

Liikuntaharrastukset olivat sekä maahanmuuttajien että valtaväestön keskuudessa selvästi tärkeämpiä kuin kulttuuriharrastukset, joskin naiset ja korkeasti koulutetut arvostivat kulttuuriharrastuksia enemmän kuin viihdettä ja hauskanpitoa. Miehillä ja vähemmän koulutetuilla tilanne oli päinvastainen. (Joronen 2009, 184.)

Kyseisen tutkimuksen mukaan sekä maahanmuuttajanaiset että -miehet olivat tyytymättömämpiä kuin valtaväestö vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin Suomessa. He arvioivat huonoimmaksi mahdollisuudet viihteeseen, hauskanpitoon ja kulttuuriharrastuksiin. (Joronen 2009, 184.)

Tulos on mielestäni vähintäänkin mielenkiintoinen, sillä ainakin kulttuuriharrastusten osalta tarjontaa on mielestäni varsin runsaasti, erityisesti pääkaupunkiseudulla, jonne suurin osa maahanmuuttajistakin on asettunut. Joronen arveli, että syynä saattaisi olla ainakin osittain kulttuurinen etäisyys. Jos kulttuurinen etäisyys on kovin suuri, vastaanottavan maan kulttuuri ei välttämättä aukea maahanmuuttajille, jolloin paikallinen kulttuuritarjonta ei herätä heidän kiinnostustaan. (Joronen 2009, 184.)

Toisaalta kirjastopalvelut ja elokuvatarjonta oli löydetty maahanmuuttajien keskuudessa hyvin. Lasten ja nuorten kannalta päiväkotien ja koulun rooli kulttuuripalveluihin tutustumisessa näyttää olleen merkittävä, sillä palveluiden käyttö maahanmuuttajaperheiden omalla ajalla oli vähäisempää. Tutkimuksessa selvisi myös, että suurin este palvelujen käytölle tarjonnan kiinnostamattomuuden lisäksi oli se, ettei tarjontaa koskeva tieto ollut tavoittanut vastaajia. Maahanmuuttajat osallistuivat kulttuurilaitosten toiminnan sijasta omien yhdistystensä järjestämiin tapahtumiin ja kerhoihin. Jorosen mielestä kulttuurilaitosten ja maahanmuuttajien yhdistysten välisen yhteistyön tiivistäminen voisi auttaa kulttuurilaitoksia kehittämään toimintaansa ja toisaalta

parantaa tiedonkulkua siten, että se tavoittaisi aiempaa paremmin myös maahanmuuttajaperheitä. (Joronen 2009, 184.)

Joronen on mielestäni aivan oikeassa siinä, että molemminpuolista tiedonkulkua tulisi parantaa, jotta kulttuurilaitosten tarjonta tavoittaisi maahanmuuttajaperheet entistä paremmin. Tällaisia ovat esimerkiksi musiikkiopistot ja -koulut. Oman kokemukseni kautta olen huomannut, että monet vuosia Suomessa asuneet maahanmuuttajat eivät ole ikinä kuulleetkaan maamme musiikkiopistojärjestelmästä, eikä heillä ole juuri mitään käsitystä siitä, mitä se sisältää.

Toisaalta en kuitenkaan aivan usko, että pelkästään tiedottamisen tehostamisella esimerkiksi musiikkiopistojen toiminta aukeaisi maahanmuuttajille tai lisäisi heidän kiinnostustaan. Tarvittaisiin enemmän projekteja, julkisia hankkeita ja tempauksia, joiden avulla maahanmuuttajaperheet pääsisivät konkreettisesti tutustumaan musiikkiopistojen toimintaan. Monet eivät oman kokemukseni mukaan edes tiedä, mikä on esimerkiksi musiikkileikkikoulu tai soittotunti, mitä siellä tehdään ja mitä hyötyä siitä on.

Myös musiikkiopistoharrastuksen hintavuus saattaa muodostua ongelmaksi. Aloittelijoidenkin soittimet saattavat maksaa satoja euroja, samoin lukukausimaksut. Monet maahanmuuttajaperheet ovat pienituloisia, eivätkä he halua uhrata valtavia summia musiikkiharrastukseen, kun halvempiakin harrastuksia on tarjolla. Seuraavassa luvussa käsittelenkin muun muassa sitä, miten suomalaiset lapset harrastavat suhteessa maahanmuuttajiin, miten maahanmuuttajaryhmien harrastaminen eroaa toisistaan, ja miten erikielisten lasten harrastaminen jakautuu kulttuuriharrastuksiin ja liikuntaharrastuksiin.

2.4.2 Monikielisten lasten harrastamisen yhtäläisyydet ja erot

Elina Stenvall tutki 3.–6.-luokkalaisten arkea ja ajankäyttöä vuosina 2007–2008 ja teki sen pohjalta päätelmiä monikielisten lasten harrastamisen yhtäläisyyksistä ja eroista. Tutkimuksessa lapset määrittelivät harrastuksikseen toiminnot, joita tehtiin selkeästi kodin ulkopuolella, säännöllisesti ja jonkun ohjauksessa. Pieni osa lapsista mainitsi harrastuksikseen myös kavereiden kanssa hengailun tai

rahapelien pelaamisen. Harrastukset ymmärrettiin lasten keskuudessa hyvin samalla tavalla riippumatta heidän kielitaustastaan. (Stenvall 2009, 89–90.)

Tutkimuksessa selvisi, että kaikkein eniten harrastuksia oli ruotsinkielisillä lapsilla. Suomea, venäjää ja englantia kotonaan puhuvilla lapsilla oli harrastuksia seuraavaksi eniten. Hieman harvemmin harrastuksia oli muun kielisillä, tässä tapauksessa muun muassa arabiaa, ranskaa, espanjaa, vietnamia ja albaniaa puhuvilla lapsilla. Kaikista vähiten harrastuksia oli somalinkielisillä lapsilla, erityisesti somalinkielisillä tytöillä. Esimerkiksi somalinkielisistä tytöistä vain 44 prosentilla oli jokin harrastus, kun taas suomenkielisillä tytöillä vastaava osuus oli yli 80 prosenttia. Sukupuolten väliset erot harrastamisessa olivat pienimmillään englanninkielisillä lapsilla ja suurimmillaan somalinkielisillä lapsilla. Somalinkielisistä pojat harrastivat huomattavasti enemmän kuin tytöt. (Stenvall 2009, 91–92.)

Tarkasteltaessa monikielisten lasten harrastamisen suuntautumista eri harrastuslajeihin selvisi, että lapsen kotikielestä ja sukupuolesta riippumatta yleisin harrastus oli liikunta. Taideharrastuksiin suuntautuminen puolestaan näytti riippuvan sekä kielestä että sukupuolesta. Tytöt harrastivat taidetta yleisemmin kuin pojat. Poikkeuksena olivat ainoastaan venäjänkieliset lapset, joista pojilla oli taideharrastuksia enemmän kuin tytöillä. Omaehtoinen harrastaminen, ei siis ohjattu harrastaminen, oli yleisintä somalia puhuvien lasten keskuudessa ja harvinaisinta venäjänkielisillä lapsilla. (Stenvall 2009, 92.)

Tutkimustuloksia analysoitaessa selvisi, että venäjää tai englantia kotonaan puhuvien harrastaminen oli hyvin samankaltaista kuin niiden lasten, jotka puhuivat kotonaan pelkästään suomea. Tätä voidaan Stenvallin mukaan selittää kyseisiä kieliä puhuvien lasten kulttuurisella läheisyydellä. Kyseisten kieliryhmien kulttuuritaustaan ei liity myöskään liity sukupuolten suhteen niin tiukkaa jakautumista, että se rajaisi tyttöjen ja poikien harrastamista merkittävästi. (Stenvall 2009, 94.)

Somalinkieliset lapset puolestaan erosivat muista tutkimuksessa mukana olleista lapsista muun muassa siten, että heillä harrastaminen oli harvinaisempaa ja harrastuksia oli myös lukumääräisesti vähemmän kuin muilla. Stenvall epäili

somalinkielisten lasten vähäisemmän harrastusaktiivisuuden yhdeksi selittäväksi tekijäksi uskontoa, sillä islaminusko rajoittaa sääntöjen ja normien muodossa lasten ja erityisesti tyttöjen harrastuksia. Tällaisia ovat muun muassa tietyt liikuntalajit. (Stenvall 2009, 95.) Jonna Vastamäen pro gradussaan tarkastelemat somalinkieliset tytöt eivät yllättäen edes pitäneet kodin ulkopuolista harrastamista itselleen mielekkäänä vapaa-ajan toimintana. He pitivät mielekkäämpinä käsitöitä ja kodinhoitoa. (Vastamäki 2004.) Toisaalta myös taloudellisilla resursseilla saattaa Stenvallin mukaan olla vaikutusta somalinkielisten lasten harrastusten vähyyteen. Suomessa asuvista somalinkielisistä perheistä 43 prosenttia on yksinhuoltajaperheitä, ja näissä perheissä lapsiluku on huomattavan suuri. Kaikkia lasten toivomia harrastuksia ei pystytä välttämättä tukemaan rahallisesti. (Stenvall 2009, 95.)

Monet somalialaiset maahanmuuttajavanhemmat kokevat myös suomalaislasten arkeen liittyvät asiat ongelmallisiksi omille lapsilleen. Tällaisia asioita ovat muun muassa suomalaisten alkoholinkäyttö, lasten vähäinen kunnioitus vanhempia kohtaan, lasten vapaa yhdessäolo ja avoin seksuaalisuus. Luottamuspuola vaikuttaa näin ollen myös lasten elämään, sillä lapsilta saatetaan kieltää myös sellaisia harrastuksia, joihin he muuten voisivat osallistua. (Stenvall 2009, 95–97.)

Kotouttamisen näkökulmasta on mielestäni hyvin huolestuttavaa, jos maahanmuuttajavanhemmat kieltävät lapsiltaan osallistumisen harrastuksiin siksi, että niihin osallistuu myös suomalaisia lapsia.

Somalinkielisten lasten vähäisen harrastamisen taustalla saattaa olla lasten ja perheiden suhtautuminen tarjolla oleviin harrastuksiin, mutta se ei välttämättä ole ainut selitys ilmiölle. Stenvall mainitseekin, että kireistä maahanmuuttajavanhemmista on tullut ehkä liian helppo selitys maahanmuuttajanuorten osallistumattomuuteen harrastuksista puhuttaessa. Stenvall viittaa tällä Veronika Honkasalon, Päivi Harisen ja Reetta Anttilan tutkimukseen vuodelta 2007, jonka mukaan monikulttuuriset tai monikieliset nuoret ovat kokeneet yhdeksi harrastamisen esteeksi muiden lasten ja ohjaajien ennakkoluuloisen suhtautumisen heitä kohtaan. Näin ollen Stenvall epäilee erilaisuuden olevan todellinen este harrastamiselle, ei niinkään ajan tai rahan puutteen. Maahanmuuttajanuoret, kuten muutkin nuoret, haluavat samaistua siihen viiteryhmään, jossa toimivat. (Stenvall 2009, 96.)

Stenvallin tutkimuksen yhteenvedona voidaan sanoa, että lasten harrastusmuodot, määrät ja tyypit ovat hyvin toistensa kaltaisia lasten kieliryhmistä riippumatta. Tarjonta ja muiden esimerkki vaikuttavat olennaisesti siihen, minkälaisen harrastusten pariin lapset ohjautuvat. Lasten harrastaminen kaipaisi Stenvallin mukaan kuitenkin enemmän variaatioita, esimerkiksi kevyempiä harrastamisen muotoja kilpailuun tukeutuvan harrastamisen rinnalle. (Stenvall 2009, 96.)

2.5 Musiikkiharrastuksen hyvistä vaikutuksista tieteen näkökulmasta

Harrastuksilla ja sen eri muodoilla voi olla monia myönteisiä vaikutuksia maahanmuuttajalasten ja -nuorten elämään. Tässä osiossa otan tarkastelun kohteeksi erityisesti musiikkiharrastuksen sekä sen hyvät vaikutukset oppimiseen, keskittymiseen, motoriseen toimintaan ja hyvinvointiin.

Musiikin kuuleminen on subjektiivinen kokemus, joka riippuu esimerkiksi kulttuuritaustasta, musiikkimausta, iästä, emotionaalisesta tilasta ja vireystilasta. Tutkimuksissa on havaittu, että miellyttävän musiikin kuuleminen laskee muun muassa stressitasoa (Huotilainen 2011, 40). Stressitason laskulla voi olla huomattava vaikutus moniin somaattisiin sairauksiin, kuten verenpainetautiin, sekä esimerkiksi keskittymiskykyyn ja oppimiseen. Musiikinkuuntelun on havaittu myös vaikuttavan positiivisesti erilaisista tehtävistä suoriutumiseen. Useat tutkimukset osoittavat, että koehenkilöt suoriutuivat musiikkia kuunnellessaan tai kuunneltuaan paremmin useista kognitiivisista testeistä, jotka liittyivät kognitiiviseen tai psykomotoriseen nopeuteen. (Huotilainen 2011, 40–41.)

Aikuisten ammattimuusikoiden aivoja tutkittaessa on havaittu useita eroja verrattuna muiden aivoihin. Aikuisen muusikon kuulojärjestelmän alueet aivokuorella ovat voimakkaasti laajentuneet, ja niiden toiminta on tehostunutta. On kuitenkin yllättävää, että sama ilmiö havaitaan myös lapsilla jo muutaman kuukauden tai vuoden kuluttua musiikkiharrastuksen aloittamisesta. Tällä on merkitystä muun muassa lasten kielellisten kykyjen kannalta. Musiikkia harrastavat lapset muistavat loruja, sanalistoja ja sanojen järjestyksiä paremmin kuin musiikkia harrastamattomat. Lisäksi heidän lukutaitonsa ja kielellinen muistinsa on parempi. Näin ollen erityisesti lukemisen ja kirjoittamisen

vaikeuksista kärsivät oppilaat hyötyvät musiikillisesta toiminnasta. (Huotilainen 2011, 42–43.)

Musiikkiharrastuksella on tutkimusten mukaan positiivinen vaikutus myös vieraan kielen oppimiseen, kuten ääntämiseen ja kuullun ymmärtämisen taitoihin. Riia Milovanov tutki suomalaisten lasten englanninkielen lausumisen taitoja ja havaitsi selvän yhteyden musiikkiharrastuksen ja lausumistaitojen välillä. Esimerkiksi laulaminen koulun kuorossa 45 minuuttia viikossa vaikutti vieraan kielen lausumisen ja havaitsemisen taitoihin. Tukea näille tuloksille on saatu myös kansainvälisissä tutkimuksissa. (Huotilainen 2011, 43–44).

Soittimen soittamisella on puolestaan suuri merkitys motoriselle toiminnalle. Soittamisen harrastaminen kehittää voimakkaasti aivojen motorisen ja tuntojärjestelmän alueita aivokuorella. Lisäksi tutkimuksissa on havaittu, että muusikoilla on kooltaan suuremmat pikkuaivot. Pikkuaivoilla on puolestaan suuri rooli esimerkiksi pyörällä ajamisen oppimisessa. Lapsilla nämä muutokset aivoissa ovat näkyvissä jo 15 kuukauden pianonsoiton harjoittelun aloittamisen jälkeen. Musiikkiharrastuksesta on siis apua kaikenlaiseen motoriseen toimintaan, kuten piirtämiseen, kirjoittamiseen, liikesarjojen oppimiseen esimerkiksi jalkapallossa tai tanssitunnilla. (Huotilainen 2011, 44.)

Aivotutkimus osoittaa, että musiikkiharrastuksella on useita myös musiikin ulkopuolelle ulottuvia hyötyjä. Sen vaikutus ihmiseen on syvempi ja voimakkaampi kuin mitä aiemmin on ymmärretty. (Huotilainen 2011, 44.) Edellä mainittujen tutkimustulosten valossa voidaankin mielestäni pohtia, mikä merkitys musiikkiharrastuksella voisi olla maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimiselle, hyvinvoinnille ja kotoutumiselle. Esimerkiksi ne maahanmuuttajataustaiset lapset, joille suomen kieli tuottaa vaikeuksia tai jotka kärsivät keskittymisvaikeuksista, voisivat hyötyä musiikkiharrastuksesta suuresti. Oppimistulosten ja motoristen taitojen paraneminen saattaisi myös vaikuttaa näiden lasten itsetuntoon positiivisesti.

2.6 Musiikin ja kulttuuritoiminnan merkitys kotouttavasta näkökulmasta

Musiikin roolia on tutkittu myös kotoutumisen näkökulmasta. Monet tutkijat ja asiantuntijat ovat osoittaneet, että musiikilla on erittäin tärkeä rooli yksilön kultturi-identiteetin uudelleenmuodostumisessa ja vahvistumisessa (Mashaire 2009, 166). Esimerkiksi Outi Puustinen tutki Jyväskylän yliopistossa toteutetussa tutkimuksessa vuonna 2008 gambialaisen kansanmusiikkiryhmän Jambedulan jäseniä, ja totesi musiikin olevan osa maahanmuuttajan kotoutumisprosessia. Puustisen mukaan gambialaiset muusikot tutustuivat suomalaiseen kulttuuriin, koska heidän tärkein yleisönsä koostui suomalaisista. Lisäksi he, kuten kaikki muutkin maahanmuuttajamuusikot, tekivät jonkin verran yhteistyötä paikallisten muusikoiden kanssa ja kuuntelivat suomalaista musiikkia. Tämä kaikki yhdessä edisti heidän kotoutumistaan. (Puustinen 2008.)

Gambialaisten muusikoiden kohdalla oleellista kotoutumisen kannalta on mielestäni erityisesti se, että heidän oli helppo tutustua suomalaiseen kulttuuriin esiintymisten kautta, ja se, että heidän oli pakko verkostoitua ja luoda kontakteja suomalaisiin viedäkseen omaa musiikkikulttuuriaan täällä eteenpäin. Myös suomalainen musiikki voi mielestäni olla mitä mainioin väline suomalaiseen kulttuuriin tutustuttaessa. Esimerkiksi Suomeen liittyvät teemat, kuten luonto, vuodenajat ja ruokakulttuuri, on helppo tuoda esille suomalaisten laulujen kautta. Lisäksi musiikin kautta on mahdollista saada onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä. Myös yhdessä musisoiminen ja esiintyminen saattavat helpottaa kontaktien luomista puolin ja toisin sekä luoda yhteisöllisyyttä.

Musiikin lisäksi myös muilla taidemuodoilla ja kulttuuritoiminnalla on merkityksensä kotoutumiselle. Tällaisia ovat esimerkiksi maahanmuuttajien yhdistykset ja kulttuurikeskukset. Maahanmuuttajien oman kotikulttuurin ja perinteen säilyttäminen sekä vastaanottavan yhteiskunnan kulttuurielämään osallistuminen auttavat paikalliseen kulttuuriin ja kulttuurituotteisiin syntyvän suhteen muovaamisessa. Peltosen (2005) tutkimuksen mukaan somalialaistaustaiset nuoret kokivat tärkeänä puhua somalinkieltä ja kuunnella somalinkielistä musiikkia, koska he joutuivat puhumaan pääasiassa suomea tai englantia koulussa, työssä ja julkisella alueella liikkueessaan. Myös muiden

maahanmuuttajien keskuudessa tehtyjen tutkimusten mukaan vahva etninen yhteisö helpottaa valtayhteisöön mukaan pääsyä. (Joronen 2009, 15,18.)

Pääkaupunkiseudulla maahanmuuttajien omaehtoisen kulttuuritoiminnan kannalta merkittävä kulttuurikeskus on ollut Helsingin Kansainvälinen Kulttuurikeskus Caisa, joka aloitti toimintansa vuonna 1996. Samalta pohjalta on perustettu eri puolella Suomea myös muita kohtaamispaikkoja, jotka keskittyvät maahanmuuttajien ja valtaväestön keskinäisen vuorovaikutuksen edistämiseen. Kohtaamispaikkojen lisäksi myös taide- ja liikuntaprojektit ovat olleet keskeisiä toimintamuotoja esimerkiksi syrjinnän vastaisissa kampanjoissa. (Joronen 2009, 15–18.)

Taiteen ja kulttuurin rooli syrjäytymisen ehkäisemisessä, hyvinvoinnin edistamisessä ja vuorovaikutuksen luomisessa on siis merkittävä. Kuten valtion kotouttamisohjelmassakin mainittiin, taiteen ja kulttuurin voimavaroja ei ole vielä täysin hyödynnetty maahanmuuttajien kotoutumisen tukemisessa. Se on mielestäni harmillista ottaen huomioon, miten paljon Suomessa on osaamista ja ammattilaisia taiteen ja kulttuurin saralla. Toisaalta Suomessa on varmasti myös paljon maahanmuuttajia, jotka haluaisivat ehkä hakeutua kulttuuriharrastusten pariin, mutta he eivät tiedä, mistä niitä löytäisivät.

Toivon kuitenkin, että tulevaisuudessa myös soitonopetus ja musiikkiopistojen toiminta olisi monikulttuurisempaa. Vaikka monikulttuurisuus onkin mielestäni rikkaus, myös siihen liittyy omat haasteensa. Seuraavassa luvussa pohdin lyhyesti pedagogisesta näkökulmasta, mitä nämä haasteet voivat olla maahanmuuttajien kohdalla, miten niihin tulisi suhtautua ja miten niitä tulisi käsitellä.

2.7 Ohjeita maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten parissa toimimiseen

"Erilaiset kulttuuritaustat eivät saa olla esteenä aidolle kohtaamiselle.

Kulttuureista nousevat ennakkoluulot ja olettamukset voivat luoda valmiiksi ilmapiirin, joka ei ole avoin. Ihminen tulisi kohdata ihmisenä eikä pelkästään kulttuurinsa kautta." (Rautiainen 2011.)

Johanna Rautiainen korostaa opinnäytetyössään aidon kohtaamisen tärkeyttä, kun ollaan tekemisissä maahanmuuttajalasten ja heidän vanhempiansa kanssa

(Rautiainen 2011). Valitettavan usein olen kuitenkin huomannut, että maahanmuuttajataustaiset henkilöt luokitellaan tietynlaisiksi jo etukäteen, mikä estää aidon vuorovaikutuksen synnyn. Toisaalta myös maahanmuuttajat saattavat suhtautua kantaväestöön epäluuloisesti, mikä taas saattaa vaikuttaa heidän kotoutumiseensa ja työllistymiseensä negatiivisesti. Maahanmuuttajien parissa työskentelevän pedagogin tulisi mielestäni kuitenkin pyrkiä hyvän vuorovaikutuksen ja ilmapiirin syntyyn ja kohdata jokainen ihminen arvostavasti ja kunnioittavasti heidän taustastaan riippumatta.

Kohtaamisen lisäksi Rautiainen mainitsee opinnäytetyössään myös käsitteen kulttuuripätevyys. Kulttuuripätevyydellä tarkoitetaan taitoa toimia muista kulttuureista tulevien kanssa. Esimerkiksi maahanmuuttajien parissa työskentelevän henkilön tulisi tietää jonkin verran eri kulttuureista, uskonnoista, kielestä ja sosiaalisista tavoista sekä osata suhtautua myönteisesti erilaisuuteen. Lisäksi taito ymmärtää ja ratkaista ristiriitoja on avuksi maahanmuuttajien kanssa toimiessa. (Rautiainen 2011.)

Tiivistetysti voidaan siis sanoa, että hyvät sosiaaliset taidot ja positiivinen asenne ovat avuksi maahanmuuttajien kanssa toimiessa. Lisäksi erityisesti opetustyössä tulisi mielestäni huomioida maahanmuuttajien erilaiset lähtökohdat ja kielitaito. Toisen kielen oppiminen on varsin hidas prosessi, johon vaikuttavat muun muassa kielten väliset erot, oman kielen vahvuus, yksilölliset tekijät, oppijan ikä, kotoutumisprosessi ja annettu opetus (Arvonen, Katva & Nurminen 2009, 68). Musiikin- ja soitonopetuksen näkökulmasta katsottuna oppilaan kielitaito ei mielestäni ole ehkä niin suuressa roolissa kuin reaaliaineiden oppimisessa, mutta kehittyvä kielitaito asettaa silti haasteita kaikkeen oppimiseen. Opettaja voisi huomioida tämän esimerkiksi oppilasta ohjeistaessaan tai palautetta antaessaan, jottei synny väärinymmärryksiä ja konfliktitilanteita.

Maahanmuuttajien kohdalla tulisi muistaa, että vieraaseen maahan muutto on stressaava tapahtuma ja sellaisenaan kuormittaa ihmisen psyykeä. Kuten edellä on jo todettu, Suomeen muuttaa maahanmuuttajia eri syistä, kuten työ- tai opiskelutehtävien takia, perhe- tai parisuhdesyistä, sekä pakolaisia, jotka ovat joutuneet lähtemään kotimaastaan esimerkiksi sodan tai vainon vuoksi. Viimeksi mainittu ryhmä on eniten riskialtis traumatisoiville kokemuksille. Traumaattisten

kokemusten seuraukset näkyvät fysiologisella, emotionaalisella, kognitiivisella, sosiaalisella ja käytöksen tasolla. (Schubert 2009, 169, 171.)

Lukuisissa tutkimuksissa on osoitettu, että traumaattiset tapahtumat saattavat vaikuttaa sekä aikuisten että lasten oppimiskykyyn. Lasten kohdalla traumatisoituminen saattaa näkyä esimerkiksi tarkkaavaisuuden heikentymisenä, keskittymisvaikeuksina ja tunnetilojen säätelyssä. Lapsi saattaa olla luokan "vaikea" oppilas, joka häiriköi ja ärsyttää käytöksellään muita luokkatovereita ja opettajaa. (Schubert 2009, 175–176.)

Kokemukseni mukaan opettajat tietävät harvoin mitään oppilaidensa taustoista ja lähtökohdista. Opettajan tulisi kuitenkin tiedostaa, että oppimisvaikeuksien ja häiriökäyttäytymisen taustalla saattavat piillä traumaattiset kokemukset, erilaiset stressihäiriöt tai ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). Schubertin mukaan on esitetty, että Yhdysvalloissa jopa 45 prosenttia kaltoinkohdelluista ja traumatisoituneista lapsista kärsii ADHD:sta. Suomeen muuttaneiden pakolaislasten toipumisen kannalta on Schubertin mielestä tärkeää tehdä yhteistyötä heidän vanhempiensa kanssa. (Schubert 2009, 177–178.)

Opetustyössä kohtaa kokemukseni mukaan väistämättä haasteita riippumatta siitä, ovatko oppijat maahanmuuttajataustaisia vai eivät. Suomessa asuvien maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kohdalla osa haasteista saattaa olla erilaisia kuin syntyjään suomalaisilla lapsilla. Myös tiedonpuute toisista kulttuureista ja uskonnoista saattaa aiheuttaa hämmennystä, jopa konfliktitilanteita. Toisaalta maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja nuoriin liittyvät haasteet saattavat olla myös samanlaisia kuin suomalaisilla lapsilla, sillä myös suomalaisilla lapsilla esiintyy oppimisvaikeuksia, häiriökäyttäytymistä ja ADHD:ta. Olennaista näkemykseni kuitenkin on se, miten lapsia ja nuoria ohjaava pedagogi suhtautuu näihin haasteisiin ja pyrkii selvittämään ongelmatilanteet. Tällä on varmasti vaikutusta muun muassa lasten itsetunnolle, oppimiselle ja sosiaalisille taidoille.

3 TEMPO-ORKESTERI

Vantaalla Kytöpuiston koululla toimiva monikulttuurinen lastenorkesteri Tempo ja sen opettajat ovat opinnäytetyöni keskiössä. Tässä luvussa kerron Tempo-orkesterin taustasta ja vaikutuksista orkesterissa soittaviin lapsiin. Myös opettajat kertovat oman näkemyksensä työstään maahanmuuttajataustaisten lasten parissa.

Kuva: Heikki Saukkonen, Good news from Finland.

On keskiviikko ja kello on noin kaksi iltapäivällä. Olen saapunut seuraamaan monikulttuurisen B-Tempo-orkesterin harjoituksia Kytöpuiston koululle. 7-8-vuotiaat pikkuviulistit- ja sellistit valmistautuvat innokkuutta puhkuen musisoimaan yhdessä. He ovat kokoontuneet koulun tiiliseinäiseen liikuntasaliin, ja osa heistä istuu nyt puolikaareissa koripallotelineen alla. Pienet kädet virittelevät viuluja, alttoviuluja ja selloja. Löytyypä joukosta yksi kontrabasistikin. Osa lapsista ei vielä malta istua paikoilleen. He juoksentelevat ympäri liikuntasalia, kiipeilevät puolapuissa ja meno muuttuu hurjaksi. Lasten äänet ja jalkojen töminä kaikuvat pitkin liikuntasalin seiniä. Yksi pojista tarttuu viuluunsa, laittaa sen kainaloonsa ja tähtäilee viulun varsiosalla muita. Viulusta on nähtävästi moneksi. Hälinän seasta yksi Tempon vetäjästä huutaa: "Harjoitus alkaa! Hiljaisuus!" Sali hiljenee, loput lapsista hakevat soittimensa koteloistaan liikuntasalin seinustalta ja istuvat paikoilleen. Nyt he keskittyvät soittamaan pitkiä ääniä viulun vapailla kielillä.

3.1 Tempo-orkesteri syntyy

Tempo-orkesteri syntyi vuonna 2009 osana Vantaan pilottihanketta "Kokonainen maailma lähiössä". Hankkeen tavoitteina oli vahvistaa maahanmuuttajaväestön integraatiota ja kotoutumista sekä lisätä kantaväestön ja maahanmuuttajien välistä vuorovaikutusta Vantaan maahanmuuttajatiheillä alueilla, kuten Koivukylässä,

Hakunilassa ja Länsimäessä. Lastenorkesterin lisäksi edellä mainittuihin tavoitteisiin pyrittiin maahanmuuttajajärjestöjen kohtaamispaikkatoiminnan kehittämisellä ja lastenorkesterin vanhempainryhmätoiminnalla, joka käynnistyi talvella 2010. Hanke oli kaksivuotinen, ja sen rahoittajana toimi sisäasiainministeriön maahanmuutto-osasto. Tempo-orkesterin kannalta keskeisiä kumppaneita ovat alusta asti olleet Länsimäen ja Koivukylän koulut sekä Vantaan musiikkiopisto. (Vantaan kaupunki 2011, 1–2.)

Hanke kehitti venezuelalaista El Sistema- ja portugalilaista Amadora-lapsiorkesterimallia hyödyntäen vantaalaisen sovelluksen, joka yhdisti maahanmuuttajien ja kantaväestön lapset ja heidän perheensä. Sovelluksen nimeksi annettiin Tempo. Tempon ideana on ollut tarjota El Sisteman ja Amadoran tavoin musiikin harrastamisen mahdollisuus myös sellaisille lapsille, joilla ei muuten olisi mahdollisuutta hankkia instrumenttia tai opiskella musiikkiopistossa. (Vantaan kaupunki 2011, 3.)

Itse toiminta käynnistyi lokakuussa 2009 Länsimäen ja Kytöpuiston kouluilla Vantaalla. Orkesterinjohtaja ja kolme musiikkipedagogia vastasivat Tempo-orkesterin pedagogisesta osuudesta. Soittoharrastusta aloittavat lapset olivat tuolloin 7–10-vuotiaita. Oppilaat valittiin orkestereihin yhteistyökoulujen kautta monikulttuurisella painotuksella seuraten koulujen luonnollista oppilasjakaumaa. Näin ollen orkesteriin osallistuneista vähintään puolella oli monikulttuurinen tausta. Kaikki toimintaan ilmoittautuneet lapset osallistuivat ensin niin sanottuun *musapajatoimintaan*, ja osa aloitti orkesterissa marraskuussa 2009. Harjoitukset olivat kouluilla iltapäivisin oppituntien jälkeen. Tammikuussa 2010 orkesterilaisille alettiin tarjota instrumenttien yksilöopetusta 15 minuuttia viikossa. (Vantaan kaupunki 2011, 3.)

Tempo-orkesteri on esiintynyt ahkerasti alusta alkaen. Keltaisissa Tempopaidoissa esiintyvät lapset ovat saaneet ja saavat edelleen myös runsaasti mediahuomiota (Sandberg, Helsingin uutiset 2012). Orkesterin ensiesiintyminen oli monikulttuurisessa itsenäisyyspäiväjuhlassa Heurekassa joulukuussa 2009. Tämän jälkeen esiintymistilaisuuksia onkin riittänyt: Tempo-orkesteri on esiintynyt muun muassa monikulttuurisissa konserteissa Martinus-salissa Vantaalla (Youtube 2011), Rauhankasvatusinstituutin 30-vuotisjuhlassa

Designmuseossa, Teeman juhlatiikolla Kapsäkissä suorassa TV-lähetyksessä sekä NEO-SEUDUN iltapäiväseminaarissa Helsingin kaupungintalolla. (Vantaan kaupunki 2011, 3–6.)

3.2 Tempo-orkesteri tänä päivänä

Vantaan pilottihanke "Kokonainen maailma lähiössä" päättyi vuoden 2011 lopussa. Tempo-orkesterin toiminta sen sijaan ei ole päättynyt, vaan se jatkaa edelleen Vantaan kaupungin rahoittamana (Ahvenainen 2012). Hankkeen loppuraportissa todetaankin, että Tempo-orkesteri ei ole vain yhteen hankkeeseen liittyvä kokemus, vaan pedagoginen toimintatapa, joka kehittyy jatkuvasti. (Vantaan kaupunki 2011, 6.) Vuoden 2012 alusta lukien Tempo-orkesteritoimintaan tuli mukaan uusi aloittava ryhmä, B-tempo-orkesteri. Soittajat ovat 7–8-vuotiaita Kytöpuiston ja Länsimäen koulujen oppilaita, kuten edeltävissä A-orkestereissakin. (Ahvenainen 2012.) Hankkeen loppuraportissa mainitaankin, että uusien alkavien orkestereiden kokoaminen on tärkeää toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi. Soittimet, jotka ovat jääneet pieniksi, annetaan uusille Tempo-orkesterin soittajille, ja vanhemmille soittajille hankitaan uusia isompia soittimia. (Vantaan kaupunki 2011, 6.) Lisäksi Tempo-orkesterin toiminta laajeni Helsingin puolelle Jakomäen ja Vesalan ala-asteille syksyllä 2012. Orkesterit toimivat Helsingissä samalla formaatilla kuin Vantaalla. (Ahvenainen 2012.)

Myös musapajatoiminta jatkuu edelleen. Musapajan nimi on vaihtunut Tempo-kerhoksi, ja nykyisin sen painopiste on puhallinvalmennuksessa. Tähän asti Tempo-orkesterissa soittavat lapset ovat soittaneet ainoastaan jousisoittimia. Tempo-kerhon puhallinvalmennuksen myötä mukaan on tulevaisuudessa tarkoitus saada myös puhallinsoittimia. (Ahvenainen 2012.)

3.3 Tempo-orkesterin merkitys

Näyttäisi siltä, että Tempon toiminnalla on ollut lukuisia vaikutuksia lasten ja heidän perheidensä hyvinvointiin. Yhteistyökoulujen opettajat ovat raportoineet lukuisista Tempon toiminnan vaikutuksista, jotka ovat näkyneet heidän oppilaissaan. Heidän mukaansa Tempo-orkesteri on lisännyt muun muassa pitkäjänteisyyttä ja keskittymiskykyä sekä toisaalta myös vähentänyt eräänlaista

elämässä ajalehtimistä. Lisäksi musiikkiharrastus on parantanut oppilaiden itsetuntoa sekä tuonut iloa ja vaihtelua elämään. Yksittäisissä oppilaissa vaikutukset ovat olleet vielä suurempia: erään lukihäiriöisen oikeinkirjoitus on selvästi parantunut, ja hajamielinen oppilas ei ole kertaakaan unohtanut soitintaan, vaikka hukkaa tarvikkeitaan jatkuvasti. (Vantaan kaupunki 2011, 7.)

Erään Tempossa soittavan lapsen äiti on taas huomannut orkesterin sosiaaliset vaikutukset. Orkesterin myötä lapsi on saanut paljon uusia ystäviä, ja toisaalta vanhojakin ystäviä on tullut kyläilemään aiempaa enemmän. Lapset ovat soittaneet yhdessä kotona ja tehneet omia esityksiä, joiden ansiosta myös pikkusisar on innostunut musiikista. Äidistä on ollut hienoa seurata musiikkiharrastajien kehitystä ja esityksiä, jotka ovat olleet hänen mukaansa mahtavia. (Vantaan kaupunki 2011, 7.)

3.4 Tempo-orkesterin ja -kerhon vetäjien näkemyksiä työstään

Haastattelin opinnäytetyötäni varten Tempo-orkesterin musiikkipedagogia Juha Ahvenaista sekä Tempo-kerhon ja puhallinvalmennuksen vetäjää Inka Puhakkaa.

Idea monikulttuuriseen orkesteritoimintaan oli peräisin Juha Ahvenaisen isältä Jarmo Ahvenaiselta. Juha Ahvenaisesta tuntui luontevalta lähteä toimintaan mukaan, ja niin he aloittivat Tempo-toiminnan syksyllä 2009. Jarmo Ahvenainen on toiminut perustamisesta lähtien orkesterin kapellimestarina ja Juha Ahvenainen musiikkipedagogina viulunsoitossa. Inka Puhakka tuli puolestaan orkesteritoimintaan mukaan syksyllä 2011. Aluksi hän toimi orkesterin säestäjänä, mutta nykyisin hän vetää myös Tempo-kerhoa ja puhallinvalmennusryhmää, jotka koostuvat Kytöpuiston ja Länsimäen peruskoulun ensimmäisen luokan oppilaista. Puhakalla oli aiempaa kokemusta muun muassa muskareista ja puhallinsoittimista, joten myös hänestä oli luontevaa tulla mukaan toimintaan.

Kummallakaan heistä ei ollut aiempaa kokemusta monikulttuurisesta orkesteritoiminnasta, mutta he ryhtyivät silti toimeen ilman suurempia ennakkoluuloja. Ahvenainen tosin mietti, miten hän tulee kaikkien lasten kanssa toimeen, kun mukana oli lapsia niin monesta eri kulttuuritaustasta. Myöhemmin hän on kuitenkin huomannut, että kaikki lapset ovat pitkälti samanlaisia

kulttuuritaustasta riippumatta, mikäli heitä myös kohtelee tasavertaisesti ja toverillisesti.

Kumpikaan haastatelluista ei ole oikeastaan huomannut suurta eroa maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten lasten välillä käyttäytymisessä, keskittymisessä tai oppimisessa. Ahvenainen on huomannut ilokseen, että monet orkesterissa soittavat maahanmuuttajataustaiset lapset ovat hyvin huomaavaisia ja kohteliaita muita ihmisiä kohtaan. Lapset osaavat kiittää ja sanoa "ole hyvä". Puhakan mukaan hänen Tempo-kerholaisissaan on sekä riehumiseen taipuvaisia että hiljaa ja kiltisti kuuntelevia lapsia, eikä lasten käyttäytymisessä, keskittymisessä tai oppimisessa ole näkynyt heidän kulttuuritaustansa millään tavalla. Lasten aktiivisuustasokin saattaa vaihdella päivästä riippuen. Toisinaan ryhmässä on vilkkaampia maahanmuuttajataustaisia lapsia, ja toisinaan taas on päinvastoin. Puhakka muistaa yhden ainoan tapauksen, jossa erään maahanmuuttajataustaisen esikouluikäisen pojan oli hyvin vaikea kuunnella ohjeita keneltä tahansa naispuoliselta opettajalta. Tähän vaikutti hänen mukaansa todennäköisesti pojan kotoa opittu malli, sillä poika ei kuunnellut muita kuin isäänsä.

Kielellisiä ongelmia ei ole juurikaan ilmennyt, sillä haastateltujen mukaan lähes kaikki maahanmuuttajataustaiset lapset ovat toisen polven maahanmuuttajia, eli he ovat syntyneet Suomessa ja oppineet suomen kielen hyvin varhaisessa vaiheessa. Ahvenainen muisti vain yksittäisiä tapauksia, joissa lapsi ei ollut ymmärtänyt kaikkea ohjeistusta kielellisten ongelmien takia. Puhakan mieleen tuli taas pari sellaista, jotka olisivat mielellään halunneet puhua Tempo-kerhossa venäjää, mikä ei ollut häneltä luonnistunut. Puhakan mukaan Tempon toiminnan tarkoituksena onkin nimenomaan se, että musiikkitoiminta vahvistaisi myös lasten suomen kielen osaamista.

Maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ei tulisi Puhakan mielestä kohdistaa erityiskohtelua siinä mielessä, että monet lapset eivät halua välttämättä leimautua siihen kulttuuriin, josta vanhemmat ovat. Hän uskoi, että lapset tuntevat itsensä suomalaisiksi ja haluavat myös tulla kohdelluiksi suomalaisina. Toisaalta Puhakka taas piti hyvänä sitä, että eri kulttuuritaustasta tulevien lasten kulttuurista rikkautta, kuten lauluja ja sävelkieltä hyödynnetään jollain tavalla myös Tempon

toiminnassa. Esimerkiksi Matkustan ympäri maailmaa -laulussa voidaan huomioda eri kulttuurit ja miten niissä sanotaan päivää. Hän mainitsi myös esimerkkinä erään napatanssia harrastaneen tytön, jonka ansiosta myös Tempo-kerholaiset pääsivät kokeilemaan napatanssia.

Ahvenainen oli Puhakan kanssa kyseisessä asiassa samoilla linjoilla. Hän pyrkii opettamaan samat asiat kaikille samalla tavalla huomioiden kulloisenkin tilanteen ja lasten persoonallisuudet. Hän ei ole kokenut, että opettaminen olisi jotenkin erilaista, kun oppilaina on maahanmuuttajataustaisia lapsia. Lapset ovat pohjimmiltaan aika samanlaisia, kuten hän edelläkin mainitsi.

Maahanmuuttajataustaiset lapset tuntevat varsin hyvin myös perinteiset suomalaiset lastenlaulut, kuten Tuiki tuiki tähtönen ja Jänis istui maassa. Klassisen musiikin kappaleet ja länsimainen taidemusiikki ovat heille jossain määrin ehkä vieraampia. Ahvenaisen mielessä on kuitenkin käynyt ajatus siitä, että ohjelmistossa voitaisiin jollain tavalla tulevaisuudessa huomioda erilaisten kulttuurien musiikki, vaikka tällä hetkellä painopiste onkin klassisessa musiikissa ja suomalaisessa kansanmusiikissa.

Haastatellut näkivät Tempon toiminnan vaikutukset hyvin moninaisina. Sekä Puhakka että Ahvenainen uskoivat musiikkitoiminnan kehittävän erityisesti lasten sosiaalisia taitoja ja parantavan keskittymiskykyä musiikillisten taitojen ohella. Ahvenainen mainitsi kuitenkin, että Tempo on ennen kaikkea sosiaalista toimintaa, ei niinkään taiteellista. Toisaalta myös musiikillisiin taitoihin ja laatuun pyritään kiinnittämään huomiota yleisen mielekkyyden vuoksi. Perusajatuksena on Ahvenaisen mukaan kuitenkin se, että harjoituksissa on myönteinen, toverillinen ja kannustava ilmapiiri ilman suurempaa patistusta ja kurinpitämistä. Se vaikuttaa hänen mukaansa oppilaisiinkin myönteisellä tavalla.

Tempo-orkesterin esiintymisillä on puolestaan ollut suuri vaikutus sekä yleisöön että orkesterissa soittaviin lapsiin. Ahvenaisen mukaan yleisön palaute keltaisissa Tempo-paidoissa soittavista ja laulavista lapsista on ollut todella myönteistä ja innostunutta alusta asti. Erityisen vaikuttava oli esiintyminen Helsingin kaupungintalolla itsenäisyyspäivänä joulukuussa 2011. Lapset soittivat Sibeliuksen Finlandian, jonka aikana yleisö nousi seisomaan ja liikuttui

silminnähtävästi Tempon soitosta. Ahvenainen arveli, että lukuisat esiintymiset, retket ja yhdessäolo ylipäättään jäävät varmasti positiivisina muistoina lasten mieleen.

Ahvenainen mainitsee Tempon toiminnan yhtenä haasteena yhteydenpidon lasten vanhempiin, sillä heihin on ollut hyvin vaikea saada yhteyttä. Myös vanhempien osallistuminen vanhempainiltoihin ja lasten esityksiin on ollut vähäistä. Tämä on Ahvenaisen mukaan sääli, sillä vanhempien tuki olisi lasten kannalta tärkeää. Toisaalta taas ne harvat vanhempainiltoihin osallistuneet ja esityksiä nähneet vanhemmat ovat olleet hyvin innostuneita ja kiinnostuneita kehittämään vanhempaintoimintaa.

Sekä Ahvenainen että Puhakka olivat ehdottomasti sitä mieltä, että Tempon kaltaista toimintaa tulisi lisätä Suomessa edelleen. Puhakka mainitsi musiikkiharrastuksen jatkumon tärkeänä asiana, sillä monissa kouluissa on musiikkikerhoja, mutta niiden jatkuminen saattaa olla epävarmaa. Puhakan toiveissa on kehittää Tempon toimintaa siten, että mukaan tulisi myös puhallinsoittimia jousien rinnalle, ja miksei muitakin soittimia. Näin lapsilla olisi enemmän vaihtoehtoja, mistä valita.

Ahvenaisen mielestä kaikilla Suomen lapsilla tulisi olla oikeus harrastaa musiikkia. Vaikka tällä hetkellä Tempon tavoitteena on eritaustaisten lasten keskinäisen kumppanuuden vahvistaminen, niin tulevaisuudessa toimintaa voisi olla missä tahansa koulussa. Kaikkien lasten tulisi saada osallistua vastaavanlaiseen toimintaan, ja Ahvenaisen mukaan sille luultavasti olisi myös tarvetta. Kaikilla lapsilla ei ole mahdollisuutta hankkia soitinta tai mennä musiikkiopistoon, mutta se ei saisi olla este musiikin harrastamiselle.

3.5 Luokanopettajan näkemyksiä työstään maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa

Tempo-orkesterin musiikkipedagogien lisäksi haastattelin opinnäytetyötäni varten erästä luokanopettajaa, jonka luokan oppilaista kolmasosa on maahanmuuttajataustaisia. Suurimmalla osalla maahanmuuttajataustaisista oppilaista on jokin soittoharrastus, ja he käyvät säännöllisesti sekä soittotunneilla

että orkesteriharjoituksissa. Tässä haastattelussa halusin selvittää, miten luokanopettaja näkee maahanmuuttajataustaisten lasten opettamisen ja sen tuomat haasteet, ja toisaalta sen, miten lasten soittoharrastus vaikuttaa heidän koulutyöhönsä ja elämäänsä.

Haastatteleman luokanopettajan oppilaat käyvät peruskoulun viidettä luokkaa. Luokan maahanmuuttajataustaiset oppilaat ovat kotoisin Turkista, Bangladeshista, Somaliasta ja Vietnamista. Opettaja itse kuvailee luokkaansa hyvin helpoksi ja oppilaita motivoituneiksi ja reippaiksi. Myös luokan maahanmuuttajataustaiset oppilaat ovat motivoituneita ja tunnollisia koululaisia, jotka eivät juuri erotu joukosta taustansa vuoksi.

Luokanopettajalla itsellään oli ehkä hieman ennakoluuloja maahanmuuttajataustaisia oppilaita kohtaan ainakin aluksi. Pian hän kuitenkin ymmärsi, että maahanmuuttajataustaisille lapsille on olemassa varsin hyvät tukitoimet, kuten valmistavat luokat, suomi toisena kielenä -tunnit ja mahdollisuus saada oman äidinkielen opetusta. Myös maahanmuuttajataustaisten lasten huikean nopea omaksumiskyky yllätti opettajan. Hänen mukaansa monet oppilaat oppivat seuraamaan suomenkielistä opetusta hyvin nopeasti, vaikka eivät itse pystyisikään vielä tuottamaan suomen kieltä yhtä sujuvasti.

Vaikka luokanopettajan oma luokka on hyvin rauhallinen, hän kuitenkin myöntää, että joillakin maahanmuuttajataustaisilla lapsilla saattaa olla oppimisen vaikeuksia ja häiriökäyttäytymistä joillakin luokilla. Hänen kokemuksensa mukaan erilaisia ongelmia ja vaikeuksia esiintyy kuitenkin yhtä paljon sekä suomalaisilla että maahanmuuttajataustaisilla oppilailla, eikä näin ollen voi yleistää, että maahanmuuttajaoppilaat olisivat sen vaikeampia kuin muutkaan oppilaat.

Maahanmuuttajataustaiset oppilaat eivät luokanopettajan mukaan eroa suomalaisista myöskään oppimisen, motivaation tai koulumenestyksen suhteen. Erilaiset kulttuuritaustat näkyvät hänen mukaansa lähinnä käyttäytymisessä. Joissain kulttuureissa ollaan varsin äänekkäitä, elehditään suurieleisemmin ja tuodaan tunteita enemmän esiin, kun taas suomalaiset ovat pidättyväisempiä. Hän myös mainitsee, että joissain kulttuureissa esimerkiksi puolustetaan kaveria viimeiseen asti tai jopa omaa opettajaa ikään kuin koko luokka olisi yhtä suurta

perhettä. Eri kulttuureissa myös kielenkäyttö eroaa luokanopettajan mukaan toisistaan. Esimerkiksi toisissa kulttuureissa ollaan hyvin sivistyneitä ja kohteliaita, ja toisissa taas ei.

Toisaalta luokanopettaja kuitenkin mainitsee, että maahanmuuttajien valmistavalla luokalla ongelmat voisivat olla taas erilaisia. Hänen luokassaan on kaksi valmistavalta luokalta tullutta oppilasta, ja molemmat ovat sopeutuneet todella hyvin, vaikka ovat asuneet Suomessa vain reilun vuoden verran. Tilapäisiä käyttäytymisongelmia hän on kohdannut toisinaan lähinnä siinä vaiheessa, kun oppilaita on integroitu valmistavalta luokalta tavalliseen luokkaan. Kaikilla oppilailla suomen kielen osaaminen ei ole vielä siinä vaiheessa kovin vahvaa, ja konflikteja syntyy väärinymmärrysten vuoksi. Tämä vaihe kestää hänen mukaansa kuitenkin vain puoli vuotta, minkä jälkeen tilanne yleensä rauhoittuu. Yleisesti ottaen maahanmuuttajaoppilaat sopeutuvat kuitenkin nopeasti valmistavien luokkien ansiosta, ja myös siksi, että he ovat lapsia. Lapset ovat hänen mukaansa sopeutuvaisia.

Suomen kieli luo haasteita luokanopettajan mukaan myös koulun ja vanhempien väliseen yhteydenpitoon. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden vanhemmat puhuvat harvoin suomea, joten koteihin on hyvin vaikea olla yhteydessä. Tulkkia on tällöin pakko käyttää apuna yhteydenpidossa. Hänen mukaansa vanhemmat osallistuvat heikosti myös vanhempainiltoihin, vaikka myös niihin olisi tulkkeja saatavissa. Luokanopettaja kuitenkin uskoo, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lasten koulunkäynnistä, vaikka hän joutuukin usein tekemään ylimääräistä työtä vanhempien tavoittamiseksi.

Maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa toimiessa tarvitaan luokanopettajan mielestä ennen kaikkea joustavuutta. Lisäksi oppilaiden kulttuuritaustat ja uskonnot tulee myös huomioida jollain tavalla opetuksessa. Kaikki oppilaat eivät esimerkiksi saa tanssia tai uida. Lisäksi joissain uskonnoissa on ruokaan ja ruokailutapoihin liittyviä sääntöjä. Monet käytännön asiat ovat kuitenkin selvinneet luokanopettajalle pikku hiljaa työn ohella. Myös lapset tulevat usein kertomaan avoimesti opettajalle, mikäli hän ei ole aiemmin tiennyt jotain eri kulttuureihin tai uskontoihin liittyvää asiaa.

Suuri osa luokanopettajan maahanmuuttajataustaisista oppilaista käy säännöllisesti soittotunneilla ja orkesteriharjoituksissa. Hän ei ole suoranaisesti huomannut musiikkiharrastuksen vaikuttaneen lasten koulutyöhön millään tavalla. Ainoastaan tanssitunnilla opettaja on selkeästi huomannut, että soittamista harrastavilla lapsilla on parempi rytmitaju ja tanssiminen on sujuvampaa. Hän mainitsee kuitenkin, että hänen luokastaan musiikkiharrastuksen pariin hakeutuneet maahanmuuttajaoppilaat ovat muutenkin tunnollisia, tavoitteellisia ja vastuullisia, ja he olisivat hyviä koulussa todennäköisesti muutoinkin.

Toisaalta opettaja on huomannut, että soittoa harrastavilla lapsilla on vuosi vuodelta parempi keskittymiskyky, mutta hän ei osaa sanoa, johtuuko se lasten normaalista kehittämisestä vai soittoharrastuksesta. Soittoharrastuksen pariin hakeutuneilla maahanmuuttajaoppilailla on hänen mukaansa muutenkin niin hyvä keskittymiskyky, että on vaikea sanoa, mikä on vaikutusta mistäkin. Sen sijaan oppilaat, joilla ei ole soittoharrastusta, tekevät myös läksyjä huonommin ja keskittyvät tunneilla heikommin. Nämä oppilaat eivät halua yleensä koulun jälkeen mitään ylimääräistä.

Luokanopettaja sanoo kuitenkin yllättyneensä siitä, miten innostuneita maahanmuuttajaoppilaat ovat olleet soittoharrastuksestaan myös muissa luokissa, ja siitä miten, tunnollisesti he jaksavat käydä soittotreeneissä ja harjoitella soittohäksyjä. Erityisesti esiintymiset ovat olleet lapsille soittoharrastuksen kohokohtia. Myös vanhemmat ovat opettajan mukaan kannustaneet lapsiaan ja olleet hyvin ylpeitä siitä, että heidän lapsensa ovat mukana tällaisessa toiminnassa.

Kaikilla lapsilla tulisi luokanopettajan mielestä olla jokin harrastus, yksi tai useampi, sillä harrastuksilla ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään lasten hyvinvointia. Hän uskoo, että monista harrastuksista on apua myös koulunkäyntiin, mikäli niissä opitaan sosiaalisia taitoja ja vastuullisuutta.

4 POHDINTA

Haastatellessani maahanmuuttajataustaisia lapsia ohjaavia ja opettavia pedagogeja hämmästyin eniten ehkä siitä, miten pedagogit kokivat näiden lasten kanssa toimimisen. Jokainen haastatelluista mainitsi, että lapset ovat pohjimmiltaan hyvin pitkälti samanlaisia ja sopeutuvaisia. Ongelmatilanteita ja konflikteja syntyy harvoin, jos ollenkaan. Ainoastaan haastatteleman luokanopettaja mainitsi, että valmistavalta luokalta tavalliseen luokkaan integroitaessa saattaa toisinaan tulla konflikteja lähinnä väärinymmärrysten vuoksi. Tämänkin vaihe kestää yleensä korkeintaan puoli vuotta.

Kuvittelin hyvin stereotyyppisesti, että maahanmuuttajataustaisilla lapsilla esiintyy varmaankin paljon oppimisvaikeuksia, kielellisiä ongelmia ja häiriökäyttäytymistä. Uskoin myös vakaasti, että erilaiset kulttuurit ja uskonnot aiheuttavat luokissa väistämättä ongelmatilanteita ja konflikteja. Myös haastatelluilla musiikkipedagogeilla ja luokanopettajalla esiintyi jonkin verran ennakkoluuloja maahanmuuttajien suhteen ennen opetustyöhön ryhtymistä, mutta nämä ennakkoluulot karisivat heidän tutustuttuaan lapsiin. Luokanopettaja huomasi myös, miten vahvat tukitoimet maahanmuuttajataustaisiin lapsiin kohdistetaan, jotta heidän oppimisensa olisi mahdollisimman sujuvaa.

Moni ei ehkä tule ajatelleeksi, miten suuri merkitys maahanmuuttajien valmistavalla luokalla on näiden lasten integroitumiselle ja sopeutumiselle. Itsekin heräsin näiden haastattelujen pohjalta ajattelemaan, miten hyvät tukitoimet maahanmuuttajalapsiin nykyään kohdistetaan ainakin pääkaupunkiseudulla. Ongelmana on ehkä ennemminkin se, että tukitoimet eivät ole enää niin vahvat yläkouluun ja toiselle asteelle siirryttäessä, minkä seurauksena jopa puolet pääkaupunkiseudun maahanmuuttajataustaisista nuorista jää lukioiden ja ammatillisen koulutuksen ulkopuolelle (Lasonen 2009). Tästä ryhmästä olisin tällä hetkellä eniten huolissani.

Haasteita on jonkin verran kuitenkin myös alakoulussa. Haastateltujen pedagogien mukaan lapset ovat hyvin motivoituneita ja tunnollisia koululaisia, mutta heidän vanhempansa eivät osallistu vanhempainiltoihin tai muuhun toimintaan. Monet eivät osallistu edes Tempo-orkesterin esityksiin. Lisäksi yhteydenpito koteihin on

vaikeaa. Luokanopettaja epäili suurimmaksi syyksi kielimuuria, vaikka tulkkeja onkin käytettävissä. Hän on varmasti oikeassa. Toisaalta pohdin myös sitäkin vaihtoehtoa, että kysymys saattaa olla kulttuurierosta. Ehkä monet maahanmuuttajataustaiset vanhemmat eivät ole tottuneet olemaan lasten harrastuksissa ja koulun toiminnassa mukana fyysisesti. Ehkä he eivät edes tiedä, että heiltä odotetaan aktiivisempaa osallistumista, vaikka osallistuminen onkin pitkälti vapaaehtoista.

Kaikki pedagogit olivat kuitenkin yhtä mieltä siitä, että orkesteritoiminnalla on myönteisiä vaikutuksia maahanmuuttajataustaisiin lapsiin ja heidän elämäänsä. Juha Ahvenainen mainitsi haastattelussaan, että Tempo-orkesterin toiminta on ennen kaikkea sosiaalista toimintaa, ei niinkään taiteellista. Tämä on mielestäni koko toiminnan ydin. Harrastaminen on hauskaa, sosiaalista ja hyvinvointia lisäävää, kun sille ei aseteta liian vaativia taiteellisia tavoitteita eikä virheisiin tuijoteta liikaa.

Lasten esiintymiset tuntuivat haastateltujen mukaan olevan koko soittoharrastuksen kohokohta, joita odotetaan lasten keskuudessa suurella innolla. Tämä on mielenkiintoista, sillä itse odotin musiikkiopistojen konsertteja, matineoita ja tutkintoja toisinaan hieman pelonsekaisin tuntein ja jännitin jokaista esiintymistä. Tuijotin yleensä aina virheitä enkä osannut nauttia esiintymisestä. Orkesterin kanssa on ehkä erilaista esiintyä, kun tukena on niin monta muuta soittajaa. Myös ohjaajien asenne esiintymistä kohtaan vaikuttaa varmasti myös orkesterin soittajiin. Haastattelussa Ahvenainen korosti erityisesti musiikista saatavaa iloa. Se välittyy varmasti myös näihin soittajiin.

Kaikki haastatteleman pedagogit kokivat omalta osaltaan tukevansa maahanmuuttajataustaisten lasten hyvinvointia ja sopeutumista jollain tavalla. Luokanopettaja sanoi, ettei ole suoranaisesti huomannut musiikkiharrastuksen vaikutuksia lasten koulutyössä. Hän kuitenkin mainitsi, että musiikkia harrastavat maahanmuuttajataustaiset oppilaat ovat muutenkin tunnollisia, motivoituneita ja hyviä koulussa. Tässä kohtaa voidaan pohtia, johtuuko lasten hyvä koulumenestys musiikkiharrastuksesta vai ovatko he hakeutuneet musiikkiharrastuksen pariin juuri siksi, että he ovat motivoituneita ja hyviä monessa muussakin asiassa. Luokanopettaja mainitsi kuitenkin selvän yhteyden musiikkiharrastuksen ja

tanssimisen välillä. Musiikkia harrastavilla lapsilla oli selvästi parempi rytmitaju ja tanssi oli sujuvampaa. Tätä tukee myös edellä käsittelemäni aivotutkimus musiikin vaikutuksista (Huotilainen 2011, 44).

Vaikka opettajien haastatteluissa ei tullut juuri ilmi, miten musiikkiharrastus on vaikuttanut maahanmuuttajataustaisten lasten oppimiseen ja koulumenestykseen, mainittiin orkesterihankkeen loppuraportissa vuodelta 2011 lukuisia oppilaissa huomattuja vaikutuksia. Tällaisia olivat muun muassa pitkäjänteisyyden ja keskittymiskyvyn kehittyminen, itsetunnon koheneminen sekä lukihäiriöisen oppilaan oikeinkirjoituksen paraneminen. Orkesterin oli huomattu myös parantaneen lasten sosiaalisia taitoja. (Vantaan kaupunki, 2011.) Monet näistä edellä mainituista musiikkiharrastuksen vaikutuksista ovat linjassa myös opinnäytetyössäni edellä käsittelemäni tutkimustiedon kanssa.

Huotilaisen tutkimustiedon tukemiseksi tulisi haastatella Tempo-orkesterissa soittavien maahanmuuttajataustaisten lasten perheitä. Lisäksi oppilaita pitäisi tutkia oppimista ja keskittymistä vaativissa tilanteissa ja rakentaa kattava vertailuaineisto. Olisin halunnut haastatella Tempossa soittavien maahanmuuttajataustaisten lasten perheitä tähän opinnäytetyöhön, mutta kohtasin myös saman ongelman kuin haastattelemani pedagogit: heihin oli hyvin vaikea saada yhteyttä. Mielenkiintoista olisi tulevaisuudessa selvittää, miten musiikkiharrastuksen vaikutukset näkyvät maahanmuuttajataustaisissa lapsissa viiden tai kymmenen vuoden kuluttua, ja onko harrastaminen parantanut näiden lasten mahdollisuuksia päästä toisen asteen koulutukseen, opiskelemaan ja työelämään suhteessa muihin maahanmuuttajiin. Jatkotutkimukseen tulisi myös haastatella useampia opettajia, erityisesti valmentavien luokkien opettajia. Tulos antaa aika yksipuolisesti myönteisen kuvan, mikä saattaa olla tottakin, mutta kaipaisi vielä jatkoselvitystä.

Tulevaisuudessa toivoisin Juha Ahvenaisen ja Inka Puhakan tavoin, että Tempo-orkesterin kaltaista toimintaa olisi Suomessa entistä enemmän. Toiminta saisi ulottua koko Suomen kouluihin, jotta kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus halutessaan harrastaa musiikkia. Ehkä myös musiikkiopistoissa voitaisiin miettiä uudenlaisia toimintamalleja ja -tapoja vastaavanlaisen toiminnan järjestämiseksi. Harrastustoiminnan järjestämisestä syntyy aina kustannuksia, mutta mielestäni

voidaan samalla myös pohtia, paljonko yhteiskunta säästää, jos tällaisella harrastustoiminnalla ehkäistään yhdenkin nuoren syrjäytyminen. Esimerkiksi opetusministeriön laskelmien mukaan jokainen pysyvästi syrjäytynyt nuori maksaa elinaikanaan yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa (Kärkkäinen, Taloussanomat 2011).

Opinnäytetyön edetessä olen itse tullut entistä vakuuttuneemmaksi siitä, miten tärkeää Tempon kaltainen toiminta voi olla maahanmuuttajataustaisille lapsille ja nuorille. Vain muutamia vaikutuksia mainitakseni musiikkiharrastus voi auttaa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisessa, syrjäytymisen ehkäisemisessä, vuorovaikutuksen ja hyvinvoinnin edistämässä, sosiaalisten taitojen kehittämisessä, kaveruuden vahvistamisessa, koulunkäynnin ja oppimisen tukemisessa sekä ilon ja hyvinvoinnin tuojana. Monet näistä vaikutuksista ovat sellaisia, jotka ulottuvat näiden lasten ja nuorten tulevaisuuteen ja koko loppuelämään.

LÄHTEET

- Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen, A. 2009. Maahanmuuttajanuori ja oppimisen haasteet –Näkökulmia oppimisvaikeuksien tunnistamiseen. Teoksessa L. Nissilä ja H. Sarlin (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Otava.
- Huotilainen, M. 2011. Teoksessa L. Lilja-Viherlampi (toim.) Ihminen ja musiikki: musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Joronen, T. (toim.) 2009. Tutkimuksia. Maahanmuuttajien kulttuuri- ja vapaa-aika pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Kärkkäinen, H. 2011. Nuori putoaa putkesta – lasku 1,2 miljoonaa. Taloussanomat. [Viitattu 13.1.2013]. Saatavissa: <http://www.taloussanomat.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta-lasku-12-miljoonaa/20115003/139>
- Lasonen, J. 2009. Monikulttuurisuutta ei tarvitse etsiä oman paikkakunnan ulkopuolelta. [Viitattu 13.1.2013]. Saatavissa: <http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/viewFile/1132/1009>
- Lilja-Viherlampi, L-M. 2011. Ihminen ja musiikki: musiikillisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Lääkkölä, A. 2008. "Ilman työtä en tunne itseäni ihmiseksi". Maahanmuuttajien työllistymisintegraation esteet Kemi-Tornion alueella. Maantieteen tutkielma. [Viitattu 31.10.2012]. Saatavissa: <http://www.migrationinstitute.fi/pdf/webreports45.pdf>
- Mashaire, P. 2009. Musiikki afrikkalaisten maahanmuuttajien kotoutumisen ja identiteetin rakentamisen välineenä. Teoksessa T. Joronen (toim.) Tutkimuksia. Maahanmuuttajien kulttuuri- ja vapaa-aika pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Nissilä, L. ja Sarlin, H. (toim.) 2009. Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Otava.
- Puustinen, O. 2008. Musiikin merkitys gambialaisten maahanmuuttajamuusikoiden identiteetille ja akkulturaatioprosessille Suomessa.

Musiikkitieteen pro gradu -tutkielma. [Viitattu 18.11.2012]. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18813/URN_NBN_fi_jyu-200808115639.pdf?sequence=1

Rautiainen, J. 2011. Musiikkiretki-projekti. Kotouttavaa musiikkitoimintaa

maahanmuuttajalapsille. Musiikkipedagogian opinnäytetyö. [Viitattu 27.12.2012].

Saatavissa:

<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37989/musiikki.pdf?sequence=1>

Sandberg, T. 2012. Välittämistä ja itseluottamusta Tempo-orkesterista. Helsingin uutiset. 19.12.2012.

Saukkonen, H. 2010. Vantaalla yhdistetään nuoria musiikin avulla. Good news from Finland. [Viitattu 03.03.2013]. Saatavissa:

<http://www.goodnewsfinland.fi/arkisto/uutiset/vantaalla-yhdistetaan-nuoria-musiikin-avulla/>

Schubert, C. 2009. Traumaattisten kokemusten vaikutus oppimiseen. Teoksessa L. Nissilä ja H. Sarlin (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Helsinki: Otava.

Stenvall, E. 2009. Vieraskielisten lasten harrastamisen yhtäläisyydet ja erot.

Teoksessa T. Joronen (toim.) Tutkimuksia. Maahanmuuttajien kulttuuri- ja vapaa-aika pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012a. Maahanmuuttajien kotouttaminen. [Viitattu 23.09.2012]. Saatavissa:

<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4626>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2012b. Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2012–2015. [Viitattu 23.09.2012]. Saatavissa:

http://www.tem.fi/files/33350/Valtion_kotouttamisohjelma_vuosille_2012-2015_1.6.2012_2.pdf

Tilastokeskus. 2012a. Toisen polven maahanmuuttajia vielä vähän Suomessa.

[Viitattu 28.10.2012]. Saatavissa: http://www.stat.fi/artikkelit/2012/art_2012-07-04_003.html?s=5

Tilastokeskus. 2012b. Suurimmat vieraskieliset ryhmät 2001 ja 2011. [Viitattu 11.10.2012]. Saatavissa:

http://www.tilastokeskus.fi/til/vaerak/2011/vaerak_2011_2012-03-16_kuv_002_fi.html

Vantaan kaupunki. 2011. Kokonainen maailma lähiössä -loppuraportti.

Saatavissa: Vantaan musiikkiopisto.

Vastamäki Jonna. 2004. Maahanmuuttajien liikuntatunti – Liikunnanopettajien kokemuksia. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. [Viitattu 28.10.2012]. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9647/G0000562.pdf?sequence=1>

YouTube 2011. Orchestra Tempo live at Martinus Concert hall (2010). Youtube. [Viitattu 27.12.2012]. Saatavissa:

http://www.youtube.com/watch?v=JJUiXNZ_Pl4

